Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Гаргажа эхилһэн 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 201 (14312) | **1976 оной августын 27, пятница** | Сэн 2 мүнгэн.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич БРЕЖНЕВТЭ

Хүндэтэ Леонид Ильич!

«Салют-5» гэжэ замбуулинай станциин экипажда даалгагдаһан зорилгонууд дүүргэгдээ гэжэ Танда элидхэнэбди. «Союз-21» онгосын буулгын аппарат хараалагдаһан райондоо амжалтатайгаар буулгагдаа.

«Салют-5» гэжэ замбуулинай станци, тэрэнэй бүхы түхеэрэлгэнүүд һаадгүй һайнаар хүдэлжэ, тон найдабаритай байһанаа харуулба. Замбуулинай техникые, арадай ажахые саашадань хүгжөөлгэдэ туһа болохоор научна шэнэ шэнжэтэй материалнууд абтаа. «Салют-5» станци автомадай туһаламжаар ниидэжэ үргэлжэлһөөр.

Хүндэтэ Леонид Ильич! Замбуулинай техникэ хүгжөөхэ, космонавтнууд тухай саг үргэлжэ оролдолго гаргадаг байһанайтнай түлөө Танда үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди, манай агууехэ Эхэороной, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдалай мандалтын аша туһада элүүр энхэ ябахыетнай Танда ехэтэ хүсэнэбди.

Командир полковник **ВОЛЫНОВ**,
борт-инженер подполковник-инженер **ЖОЛОБОВ**.

Августын 24-дэ шэнжэлхы хүдэлмэринигөө программа дүүргэһэнэй һүүлээр космонавтнууд нүхэд Б. В. Волынов ба В. М. Жолобов Газар дэлхэйдээ бусажа ерэбэ.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрэл газар дээрээ.

Фототелеграфаар абтаба.

Минии табан жэл — минии арга боломжо

ҺАЙН ЭМХИДХЭЛЭЙ, ӨӨРЫН ОРОЛДОЛГЫН АШААР...

Сабшалан — ажахы бүхэнэй баршагүй гол баялигынь гээ. Нуга сабшалангайнгаа үрэжэлынь эрид һайжаруулжа, үбһэ ногоойнь ургасые хараа байса дээшэлүүлдэг ажахыда ниитын үүһа малай ашаг шэмэ горитойгоор нэмэдэг, гүрэндэ һү, мяха болон бусад эдэ хоолой продуктнуудые тушааха түсэбынь хододоо ашэдгүй бэелүүлэгдэдэг ааб

һүүлэй жэлнүүдтэ манай совхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд нангаяа сабшалан, тарялангай үргэдхэжэ, үрэжэлыень һайжаруулха, шэмэтэй ногоо ехээр ...аһанай ашаар адууһа малдаа ...дам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэ хангаад, ашаг шэмыень эрид ...шэлүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал ...үүлдаг болоо. Ушар иимэһээ, ...андаа эдэ хэмжээнүүдэй абаагүй байхада мяха, һү абажа ...дхэхэ түсэб малай ашаг шэмэ дээшэлһэнэй бэшэ, харин ...гэй олошорһоной ашаар дүүрдэг байгаа. Теэд жэлэй ошотума һүрэг малнай олошоржо, ...алээр хүсэд хангагдаагүй дээ... үбэл, хабарай үедэ олоор ...алжа, ашаг шэмэнь эрид доо...жо, хараалагдаһан зорилгоёо ...үүлхэмнайшье бэрхэтэй боло... Иимэ бэрхэшээлдэ улам хашагдажа, жэл бүри ехээр гарзатажа захалхадаал бии байгаа арга боломжонуудаа хаража, зэргэсүүлжэ, шэнжэлжэ үзэһэнэй удаа нэн түрүүн сабшалангаа һайжаруулжа, эзэн еһоор ашаглахаар тон зүб шиидхэбэри абаа гэжэ һанагшаб.

Иимэ шиидхэбэри абаһан тэрэ жэлдээ отделенидэмнай лугомелиоративна оньһожоруулагдаһан отряд эмхидхэгдээд, хэдэн трактор даалгагдаа бэлэй. Хэхэ ажалнайшье тэрэ дороо тодорхойлогдоо һааб даа. Тэрэ хабарһаа эхилжэ даалгагдаһан сабшалан дээрээ культур-техническэ хүдэлмэри ябуулжа, наг шэбхэ гаргажа тараагаабди. Удаадахи жэлнүүдтэнь һубаг, хаиаабуудаа заһабарилжа шэнэлээд, урдынхиһаа нилээд ехэ тошон халяагдадаг болоо. Мүн муу ургаса үгэдэг газарыень борнойлоод, һайн шанартай ногооной үрэһэ тарижа һөөг бургааһанда абтаһан сабшалангаа сэбэрлээд, намаг налхитай газарынь хатаагдаа һэн. Эдэ бүхы ажал хэһэнэймнай ашаар сабшалангай ургаса жэл бүри дээшэлжэ, бүтээһэн ажалаймнай аша үрэ харагдажа захалаа. Зарим үтэг хэгдэһэн сабшаланһаа бүришье ехэ үбһэн абтадаг боложо, дээрэ дурсагдаһан хэмжээнүүдэй хэды ябуулагдаашье һаа, мүртэй ургаса абтахагүй гэдэг зарим хүнүүдэй һанамжые буруу һүргөө һэн.

Минии хүтэлбэрилдэг лугомелиоративна оньһожоруулагдамал звеногой даажа абаһан сабшалан гол түлэб Хасууртын-Адагта, Болхо-Шэбэртэ оршодог. бүхыдөө 450 шахуу гектарта нэмжынхэй юм. Үнгэрһэн юһэдэхи табан жэлэй туршада отрядаймнай гэшүүд сабшалангай үрэжэл һайжаруулха, ургасыень дээшэлүүлхэ талаар горитой ажал ябуулһанай ашаар хараалагдаһан түсэбөө үлүүлээ.

Байгша оной хабар манай лугомелиоративна отрядай гэшүүд 52 гектарай шэнэ газар элдүүрилжэ, олон жэлэй ногоо. зеленко таряа һэн. Мүн һөөг бургааһа, дошо болдог, дэгнүүлыень отолжо, намагшаһан 40 гектарай сабшалан хатаагдаа. Тиихэдэ тарилгын газарта 960 тонно, харин сабшалан дээрэ 2100 тонно наг шэбхэ гаргагдажа, тараагдаа, 42 тонно минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаа. Эдэ бүхы наг шэбхэ гол түлэб уһалагдадаг газарта гаргагдаһан байна. Мүнөө гүүртэ, отарануудай газаагуурхи шэбхэ обоологдожо, намартаа сабшалан. поли дээрэ гаргагдахаар бэлдэгдээд байнхай.

Ногооной баян ургаса гансашье шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэһээ бэшэ, мүн адагынь 2—3 дахин уһалхада абтадаг гээшэ. Бидэ даалгагдаһан сабшалангаа урдандаа гансал гол горхоной уһаар ундалуулдаг байһанаа һүүлэй 2—3 жэлэй туршада бүлүүр станцяар, уһа сасадаг түхеэрэлгээр уһалдаг болообди. Илангаяа энэ жэлэй хабарайхидал адли ган гасуурта иигэжэ оньһон түхеэрэлгэ, бүлүүр станцяар уһалхадамнай гол түлэб добо газарынь ехээр гандаагүй, ногоониинь жэгдэ гараа.

Бидэ хабар хэхэ ажалаа тодорхойлходоо даалгагдаһан сабшалан дээрэһээ 8000 центнер гэхэ гү, али гектарай 18 центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряахаар түсэб хараалаа һэмди. Мүнөө сабшалангайнгаа ургаса хаража багсаамжалхадаа лаб 11 мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэн абтахаар гэжэ мэдүүлнэб.

Мүнөө манай звено 3 мянгаад центнер үбһэ һүрилөө, мүн сабшалангайнгаа ногоогоор 4 мянган центнер сенаж бэлэдхээ.

Энэ зорилгоёо бэелүүлхын тула үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ эмхитэйгээр, һайн шанартайгаар ябуулжа, сабшалангайнгаа ургаса гээлтэ хоролтогүйгээр, сэбэрээр, һогооборишье үбһэ үлөөнгүй суглуулха болонобди. Теэд эдэ бүхы хүдэлмэреэ өөрын һэшхэл, оролдолгоор бүтээгээгүйдэ юун туһатай юумэн болохоб даа. Тиимын тулада бидэ отрядай механизаторнууд үбһэшэдэй хэһэн ажалые наринаар шалгажа, ходол заабари үгэхэ баатай болодогбди. Заримдаа тракторай косилкашад үдхэнөөр ургажа, надхажа унашаһан ногоо сабшахадаа хажуурнай хахана гээд дээхэнүүр хиргахые оролдодог. Иимэ газарта тракторай, моришье косилка ябуулһанай хэрэггүй. хэдэн һайн гар хажуурһадые табибал, сэбэрээр. доохонуур сабшаха.

Хоёрдохёор, оньһожоруулагдамал звеногой хойноһоо морин косилкатай, гар хажууршадай звено ябуулхада зохистой гэжэ һанагшаб. Иимэ звено үлөөһыень хамажа хуряаха дүүрэн аргатай байна.

Бидэ мүнөө Анаагай совхозой луговод Е. А. Ринчиндоржиевтай мүрысэнэбди. Хирэ хирэ болоод лэ уулзажа, ажал хэрэг тухайгаа хөөрэлдэхэ ушар гарадаг. Илангаяа саашанхи зорилгонууднай, сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ арга боломжомнай бидэниие һонирхуулдаг. Өөр тухайгаа, арга боломжо тухайгаа хөөрэхэ болоо һаа нимэ.

Баян ургаса абаха гэбэл, сабшалангай үрэжэл һайжаруулжа, шэмэтэ ногоо тарлад, шэнэ газар элдүүрилжэ үргэдхэхэһөө гадна, заабол уһалууритай болгохо зэргэтэй. Хэрбээ аргагүй байбалнь бүлүүр станци олоорнь тодхожо, түхэрэзи сүүдхын туршада хүдэлгэхэдэ таарамжатай. Мүн иимэ станциин бүлэһэн уһа ханаабаар урадхуулаад, дам саашань уһа сасадаг түхеэрэлгээр ундалуулхада бүришье ашагтай. Хабартаа сабшалан уһалха хүдэлмэреэ адагынь хоёр халаанда ябуулжа, гурба дахин ундалуулаад орхингүй, сагай уларилай байдалые хараада абан, дахяад уһалжа байхада үлүү бэшэ юм. Зарим луговодууд хоёргурба дахин уһалбал, дүүрэээ гээд үбһэ хуряалгын эхилтэр захадань ошодоггүй. Энэ тон буруу. Иигэжэл алдуу гаргаһанһаа боложо хэһэн ажалынь хоохоор һалана.

Энэ табан жэл соо 40 мянган центнерһээ бага бэшэ үбһэ хуряажа, сабшалангаа 100 гаран гектараар үргэдхэхэ ба үрэжэлыень һайжаруулжа, ургасыень дээшэлүүлхэ хүдэлмэреэ бүри үргэнөөр ябуулха зорилго харааланхайбди. Энээнээ сүм бэелүүлхэ арга боломжо бидэндэ бии гэхэ гү, али абаһан уялга, хараалһан зорилгомнай лаб дүүргэгдэжэ, үлүүлэншье бэелүүлэгдэжэ магадгүй. Юуб гэхэдэ, даажа абаһан ажал бүхэндэ һайн эмхидхэл, өөрын хүсэл оролдолго гэжэ байдаг ха юм даа.

М. ШЕВЧЕНКО.
Хоринн аймаган Хүрбын совхозой лугомелиоративна оньһожоруулагдамал отрядые хүтэлбэрилэгшэ.

АХЫНУУДТА—АВТОПОЕЗД

...совхозуудаи жо... аяар миллион цент... ...яа зөөжэ үрдихэгүй. Тиимэһээ манай ав...юртна предприяти ...уряалгада урда мэтэ ...жа, ажахынуудта ар...мжоороо туһа хүргэ...тэй. Хойто-Кавказай ...одой үүсхэл дэмжэжэ, зөөлгэдэ ехэ бүтээсэ... хүдэлхэбди гэжэ ма...ллектив суглаан дээ...н хэлсэжэ, шиидэээ.

...й түрүү жолоошод ... Васильевич Чулков ... Нилович Миронов ... жэл бүри мянгаад ... таряа комбайнһаа ... тоогто абаашадаг. ... Кравцов Николай ... хоёр нёдондо та...ээхэдээ социалис мү... илажа гараһан юм. ...дүй дүршэлтэй боло...юшод мүнөө жэл ур... таряашадта туһал... машинануудаа заһаба... нэгэшье ороохоной ...үйгөөр кузов болон ...удээ бэлдэнхэй.

... 30 машина ургаса ...да хабаадаха юм. ...эмнай юрын машина...шэ, хойноо тэргэтэй, ... хэлэхэдэ, автопоезд ... Тиимэһээ ашаа зөөлгэ ...ин бүтээсэтэй боло... Кузов болон тэргэ... платформын хана үндэр болгожо, забһаргүйгөөр хэхын тула столярна цехэй ажал түргэдхөөбди. Тэндэмнай түрүүн нэгэ дархан хүдэлэгшэ һэн. Мүнөө гурбан хүн машинануудые таряа зөөлгэдэ бэлдэнэ. Дээрэ дурсагдаһан автомашинануудһаа гадна, үшөө долоон самосвал болон тусхай түхеэрэлгэтэй машинанууд бэлэн байха. Шахардуу сагай ерэхэдэ эдэ машинанууд даб гэһээр кузоваа һэлгээд, таряа зөөлгэдэ хабаадаха юм.

Жолоошод суглаан дээрээ Хойто-Кавказай жолоошодой үүсхэл дэмжэхэдээ, тэдэнэй дүй дүршэлые хэрэглэхэ зорилго урдаа табиба. Нэгэшье минутын зогсолтогүйгөөр хүдэлхын тула машинаяа һайнаар заһабариланхай. Жолоошодто туһа хүргэхэ тусхай нүүдэл авто-заһабарилгын машина бэлдэнхэйбди. Хэрэгтэй болохо запчастьнуудые бэлэн байлганабди.

— Манай гэмээр комбайн зогсоогдохогүй, — гэжэ жолоошод уялга абаа.

Энэ уялгаяа бэелүүлхын тула манай жолоошод таряа зөөлгэдэ журамтайгаар, харюусалгатайгаар хандаха гэжэ найдуулнаб.

Н. ЧУФЕНЕВ.
Мухар-Шэбэрэй АТП-гэй начальник.

ГЭЭЛТЭГҮЙГӨӨР, ТҮРГЭНӨӨР

Сагай уларилай тиимэ һайн бэшэ байгаашье һаань, механизаторнууд болон таряашадаймнай оролдосото ажалай ашаар, манай эндэхи элһэлиг хүрьһэтэй, хада гүбээ газарай тарялан дээрэ бараг һайн ургаса эдеэшэжэ байна.

Бүхы 5630 гектар ороохо тарянай гектар бүриһөө 10 хүрэтэр центнер, тэрэ тоодо 3700 гектар шэниисын газарһаа гектарай 12 центнер ургаса абтаха ёһотой. Тиигэжэ бүхыдөө 60 мянган центнер таряа абаад. 16,5 центнерыень гүрэндэ худалдахабди.

Энэ жэлдэ сагай уларилай тогтууригүй байһаниие, илангаяа тарянай жэгдэ бэшээр эдеэшэжэ байһаниие хараада абажа, бүхы тарянайнгаа 70 процентые амяарлан хадахабди.

Эгээн түрүүлэн горох амяарлан хадажа захалаа һэмди. Эхнлһээр 16 комбайн хүдэлжэ, таба-зургаан хоног соо 400 гектар горох баал болгоо. Харин энээнээ түргэн хуряаха гэхэдэмнай бороо һаатуулаа. Мүнөө тэрэнээ суглуулан сохижо дүүргээбди.

Ажаллажа эхилһэн түрүүшын үдэрһөө манай бэрхэ комбайнернууд Фотей Иванович Ковалев, Есом Евлампиевич Сазонов. Михаил Иванович Назаров гэгшэд һайнаар, сэбэрээршье сабшана. даабаряа үлүүлэн дүүргэнэ. Нёдондо колхоздоо хуряалгын чемпион байһан Павел Архипович Гребенщиков баһал мүнөө бултанда эрхим жэшээ харуулан ябана.

Байгша ондо ургаса хуряалга дээрэ хамта 29 комбайн хүдэлхэ юм.

Һаяхан тракторно-тарянан ажалай бригаданнуудта механизаторнуудай суглаан боложо, тэндэ Кубаниин таряашадай нүхэр Леонид Ильич Брежневтэ бэшэһэн бэшэг, мүн Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозойхидой үүсхэл уряа зүбшэн хэлсэгдээ. Манай механизаторнууд түбхын түрүүн ургаса хуряалгын бүхы хүдэлмэриие һайн шанартайгаар бүтээхэ, нэгэшье хоолос, граммшье ороохо гээнгүй абахын түлөө тэмсэхэ, таряагаа түргэнөөр хуряажа дүүргэхэ гээд, хүн бүхэн дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа.

Тингэжэ таряагаа богони болзорто, һайн шанартайгаар хуряахын түлөө аймагайгаа «Искра» колхозойхидтой мүрысэхэ гэжэ шиидэээ.

А. ЕФИМОВ.
Улаан-Удын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахамад агроном.

КОСМОНАВТНУУДЫЕ ЦЕЛИНОГРАДАЙ газар дээрэ угтаба

Космонавтнууд Б. В. Волыновай, В. М. Жолобовой һуужа ерэһэн буулгын аппарадай Кокчетав хотоһоо холо бэшэ дорьбоогүй зөөлэнөөр буухадань, Целиноградай газар дайда дээрэ шэнэ сүүдхэ — августын 25 һаяхан лэ эхилээд байба.

Тарлагаа хуряажа байһан Карл Марксын нэрэмжэтэ совхозой механизаторнууд тэрэниие хамагһаа түрүүлэн хараа. Борис Волынов, Виталий Жолобов буулгын аппарадһаа өөһэдөө гараад, шэнэ газар элдүүрилэгшэдэй халуун угтамжаар хүреэлэгдэбэ. Совхозой парткомой секретарь Р. К. Попов түрэл газар дайдадаа бусаһантайнь дашарамдуулан, космонавтнуудые үнэн зүрхэнһөө амаршалаа.

Бэдэрэлгын бүлэгэй вертолёдууд космонавтнуудые Целиноградай аэропортдо асархадань,тэдэниие областиин хүтэлбэрилэгшэд, хотын ажалшадай түлөөлэгшэд угтаһан байна. Замбуулиндахи ниидэлгынгээ программые амжалтатайгаар дүүргэһэнтэйнь, түрэл газар дайдадаа бусажа ерэһэнтэйнь дашарамдуулан, «Союз-21» онгосын экипажые партиин обкомой нэгэдэхи секретарь Н. Е. Кручина амаршалба. Тиигээд шэнэ ургасын тарянай хилээмэ космонавтнуудта барюулаа.

— Гэхын дашарамда, газар дайда дээрэнь таанадай бууһан Карл Марксын нэрэмжэтэ совхозой коллектив шэнэ ургаса хуряалгын үедэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэнхэй. областиин дамжуулгын Улаан туг мүнөө энэ ажахын таряашадай гарта байна, — гэжэ Н. Е. Кручина хэлэбэ.

«Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаһанай түлөө» медальнууд, дипломууд ба Целиноградай хүндэтэ гражданинуудай улаан лентэнүүд космонавтнуудта барюулагдаа.

«Союз-21» онгосын командир Б. Волынов, бортинженер В. Жолобов хани халуунаар угтаһанайнь түлөө шэнэ газарайхидта баясхалан хүргэбэ. Замбуулинай программа амжалтатайгаар дүүргэгдээ. Бидэнэй экипаж Эхэ оронойнгоо шэнэ даалгабаринуудые дүүргэхээр бэлэн байна гэжэ космонавтнууд мэдүүлбэ.

О. ЕРКИНБАЕВ,
ТАСС-ай тусхай корр.
Целиноград.

«СОЮЗ-21» ОНГОСЫН ГАЗАР ДЭЛХЭЙДЭЭ БУСАЛГА

«Научна шэнжэлгынгээ материалнуудые Газар дэлхэйдээ абаашахаар бэлдэхэ» гэһэн, «Салют-5» станцида дамжуулагдаһан энэ радиограмма — замбуулинай научна лаборатори жолоодогдон ниидэхэ үедөө хэхэ хүдэлмэреэ дүүргэбэ гэһэн удхатай. Ниидэлгэ залан хүтэлхэ центрһээ дамжуулагдаһан дохёонууд һүүлэй хоёр-гурбан үдэрэй туршада станциин экипажые транспортна онгосо дотор ходо олодог байба. Альпинистнүүдэй хэлэдэгэй ёһоор, космонавтнууд научна шэнжэлгын материалнуудтай контейнернүүдые станциин таһалгануудһаа «Союз-21» онгосо худар дамжуулан, олон «табсан» гаталһан байна.

— Научна станциин автомадай туһаламжаар ниидэжэ үргэлжэлхэ бэлэдхэл хэгдэжэ дүүрээд, Газар дэлхэйдээ экипажай бусахын урда тээхи бэлэдхэлэй хүдэлмэри захаланхай,—гэжэ Борис Волынов элидхээ һэн.

Онгосын командир табан үдэрэй урда тээ, һүүлшын пресс-конференциин үеэр. «Огторгойнтнай гэр ямар байнаб» гэһэн журналистнуудай асуудалда харюусахадаа, иигэжэ хэлээ бэлэй: замбуулиндахи хүдэлмэри угаа һонин байна. Газар дэлхэйһээ ондоо тээ ябаһанаа заримдаа мартажархиха ушар тохёолдодог...»

Медигүүдэй дурадхалай ёһоор, космонавтнууд «Газарай татасатан ушархын урда тээ» хүлөө дадхааха һүүлшын туршалгануудые хэһэн байна. Замбуулинай энэ экспедициин асархаяа ошоһон, эгээн үнэтэй шухала зүйлнүүд, научна шэнжэлгын материалнууд онгосо худар оруулагдаа. Космонавтнууд дүшэ гаран хоногто амжалтатайгаар ажаллаһан станциһаа гараба. Тэдэнэр ёһотой һайн эзэдэй гурим заншалаар станци соохиёо һайтар сэбэрлэһэн, вентиляторнуудтахи решеткэнуудай гооһыень арилгаһан, жолоодолгын пультнуудай хана, хүбөөнүүдые, түхеэрэлгэнүүдые аршаһан байна.

Тиин экспедициин научна ба техническэ материалнууд Газар дэлхэй тээшэ асарагдахаар бэлэн болоһон байгаа Гэхэ зуура, станци онгосо хоёрые тусгаарлаха харюусалгатай хүдэлмэри үшөөл үлөөд байба. Космонавтнуудай бэлэдхэл хэжэ байха үедэ, тэндэһээ асарагдаха материалнууд тухай хөөрэхыень, тайлбарилан хэлэбэл, экспедициин даб дээрэхи дүнгүүдые согсолон гаргахыень ниидэлгын хүтэлбэрилэгшэдые, гол конструкторнуудые, эрдэмтэдые гуйгаа һэмди.

Замбуулин соогуур ниидэжэ ябахадаа хэһэн ехэ хүдэлмэриинь түлөө баяр баясхалангай түрүүшын үгэнүүд экипажда хандуулагдаха болоно. Ниидэлгые хүтэлбэрилэгшэд .конструкторнууд, залан жолоодохо албануудай түлөөлэгшэд экспедициин программын дүүргэгдэһэнтэй дашарамдуулагдаха амаршалгануудые «Байкалнуудта» дамжуулаа. Замбуулинай станци дээрэ шухаг приборнуудаа тодхоһон, ороной олохон шэнжэлгын центрнүүдэй эрдэмтэ хүдэлмэрилэгшэд тэрэ телеграммада гараа табижа болохо байгаа. Борис Волынов. Виталий Жолобов замбуулинда хүдэлмэрилжэ байхадаа. «СССР-эй арадай ажахые 1976—1980 онуудта хүгжөөхэ гол шэглэлнүүдые» бэелүүлгэдэ совет космонавтнуудай дундаһаа анха түрүүн хабаадаа — арадай ажахын аша туһада манай ороной газар дайдын фотозурагуудые буулгаха ехэ хүдэлмэри бүтээгээ.

—Экипажһаа гадна, мүн космонавтнуудые бэлдэдэг центртэ эдэниие һурган хүмүүжүүлһэн хүнүүд үндэр дээдэ сэгнэлтэдэ хүртэхэ зэргэтэй. Нэгэ туршалгаһаа нүгөөдэдэ хүрэтэр инженернүүд — тааруулан хабсаргагшадтай хамта ниидэлгэнүүдтэ бэлэдхэлэй онол арга тодорхойлдог, түгэс эрдэм ба эрэлхэг зоригоор, хүдэлхэ онсо шадабаряар, Эхэ ороной үмэнэхи ехэ харюусалгын мэдэрэлээр нэбтэрһэн шухаг мэргэжэлтэн хүнүүдые болбосоруулгын хэрэг хангана, — гэжэ авиациин генерал-лейтенант В. А. Шаталов хэлэбэ. Замбуулинай замуудые гаргалсаһан, Дэлхэй дээрэһээ замбуулин худар гурба дахин ниидэһэн В. А. Шаталов «Байкалнуудай» эрхим хаба шадабариие тусхайлан дурдаха зуураа, иигэжэ тэмдэглэбэ: эгээн ехэ даалгабаринуудай дүүргэгдэхэ үдэрнүүдтэшье ехэ этигэл найдабаритай, согтой дорюун байһаараа тэдэ илгардаг юм.

Мүнөө, Газар дэлхэйдээ бусалгын харюусалгатан минутануудай үнгэржэ байхада, тэдэнь илангаяа эли тодоор харагдана. Космонавтнууд скафандрнуудаа үмдөөд, аппарадта дамжан ороһоной һүүлээр үүдэнүүдээ хии орохогүйгөөр хааба, замбуулинай онгосо хараалагдаһан саг соогоо станциһаа һалаад, дууруу зөөлэхэнөөр дабшажа эхилээ.

— Һанал бодолтнай ямар ябанаб? — гэжэ Газар дээрэһээ һонирхон асууба.

— Холын аян замһаа бусаһан бүхы хүнүүд шэнги, хүхюутэй дорюун ябанабди. «Байкал-2» һахалаа хүдэлгэн, миһэрнэ... гэжэ Волынов харюусаа һэн.

Һүүлшын, буулгын хүреэһээ репортаж дамжуулжа байһан космонавтнуудай үгэ тодо һоноороор, этигэл түгэсөөр аад, сэдьхэлээ хүдэлһэн янзатайгаар дуулдаба. «Салют-21» гэжэ транспортна онгосын таһалганууд тусгаарлагдан һалаба. Буулгынь аппарат замбуулинай замһаа гаража, газарай атмосферын нягта агаар худар оробо.

Дежурна оператор Казахстанай талада, хараалагдаһан газарта, десант буулгаһан бэдэрэлгын бүлэгые гурба минута болоод лэ дуудана. Бууха райондохи уларил һайн — һалхин намдуу, темтературань — 16—18 градус дулаан байгаа.

Онгосо дээрэ энээхэн үедэ юунэй боложо байһые багсаахаһаа ондоо аргагүй. Энэ үеэр холбоон таһалдаад, онгосо ялхитай харгыда орObо гү гэһэншүү мэдэрэл космонавтнуудые эзэлдэг. Дараса улам ехэ болоно. Онгосын гадар тала шанга агаартай дайралдан, гал дүлэ сасарна. Тиигэһээр ябатараа онгосонь нэгэ, хоёр дахин дорьбоод, буулгын аппарат парашюдай асари ехэ шухэр доро һанжан, аажамаар доошоо бууж эхилбэ.

Газар дээрэ бууһан аппарадай үүдэн нээгдэбэ! Огторгой замбуулин соогуур дабшалгын амжалтатайгаар дүүрэһэнтэйнь, түрэл газар дайда дээрээ бууһантайнь дашарамдуулһан түрүүшын амаршалгануудые космонавтнууд угтан абаба.

Н. ЖЕЛЕЗНОВ.
ТАСС-ай тусхай корр.

Ниидэлгэ залан хүтэлхэ центр.

СОШОРДОМО ДОХЁО

...ХИЛХЭҺЭЭ ЭМХИГҮЙДЭШОО

...һарын һүүлэй на... үдэрнүүд. Үни удаан ... хура бороогоһ һүү... иигэжэ тэнгэриин сэл... хүнүүдшье баяртай ...нүүд, үбһэ, тарлагаа ... байна.

...ан Саянай совхозой ...үүдай отделенидэ ...най, эндэ таряа ху... эхилэнхэй, полевой ... хүлгөөтэй байба. Ган... гурбан комбайниинь ... зогсожо бай... Иимэ наратай үдэр ... байна гээшэб?'— ...аһан, гэлыһэн бидэ ... комбайнер Дамби Дол... хандабабди.

— Юундэ байшообта? Та... үшөө ороогүй гүт?— ...асуубабди.

— Хадажа эхилһэн нэр... Комбайнаим ско... коробко һалашоо.

— ...ээнэй байнат? Тэрэ ... заһаха арга үгы

— ...даа. инже... ...нигүүдыншье ерэ... — гэжэ Дамби Дол... харюусаба. — Короб... олдоногүй, хоёр-гур... соо бэдэрэгдэнэ. ...ашье үгы, — гэнэ. ... столово сооһоо ... Борис Машкеев хоёр гаража ерэбэд.

— Таанад эндээ полевой стандаа, ерэжэ эдеэлнэ гүт?

— Үгы, һаял мүнөөдэрэй тогоошонтой боложо байнабди, — гэжэ хуушанай комбайнер Иван Дагбаевич харюусаба.—Бидэшни үнэшэн хүбүүд шэнги болошоод байнабди. Совхозой хүтэлбэрилэгшэд тарянда ороһоорнай мантай хөөрэлдөөшьегүй, һая хажуудамнай ерээд, юушье хэлэнгүй ябашана һэн.

— Комбайнһаа гараһан ороохо шэгнэжэ абаха, автомашинаар зөөхэшье хүн үгы. Үсэгэлдэр ядахадаа поли дээрэһээ тоог дээрэ комбайнаараа ерэжэ, бункераа хооһолхо баатай болообди,— гээд, залуу комбайнер Борис Машкеев хэлэнэ.

— Машина үгы юм гү?

— Хүдөө ажахын министерствын АТК-гай жолоошод Яжинов, Дамбаев мантай хүдэлхэ аад, хоёр сүүдхэ соо архидаа, — гэжэ комбайнернууд харюусаба. — Ахалагша агроном Прокопий Доржиевшье иишэ ерэнэгүй, ахалагша инженер Юрий Милзеновшье харагданагүй, — гэжэ тэдэнэр гомдоно.

Ургаса хуряалгын түрүүшын үдэрһөө иигэжэ комбайнуудай һаатажа байһаниие харахада, эндэ бэлэдхэл муутай, эмхигүй байһаниинь элирнэ.

Отделениин агроном В. Ж. Борхоновтой хөөрэлдэхэдэ, мүнөө эндэ 200 гаран гектарай тарян сабшагданхай. Тэрэнэй арбаад лэ гектарынь сохигдоод, ороохыень хэхэ, хадагалха газар олдонгүй байна ха юм. Харин мэнэ һаяхана үнгэрһэн аймагай түрүү комбайнернуудай суглаан дээрэ энэ совхозой директор В. Д. Серебренников үгэ хэлэхэдээ, ажахы дотороо хүдэлмэриин 15—18 үдэрэй туршада ороохо таряа хуряалгые дүүргэхэбди гэжэ ендэр дээрэһээ мэдүүлһэн юм. Тиигэхын тула машина, техникэ заһабарилха, гагнуури хэхэ агрегадууд саг үргэлжэ таряалан дээгүүр ябажа байха, комбайнер тэрэнэй туһалагша хоёр комбайнаа нэгэшье минута зогсоонгүй, ээлжээлжэ байгаад хоолоо эдеэд ажаллаха юм гэхэ мэтээр хөөрөө бэлэй.

Теэд, бодото хэрэг дээрээ нүхэр Серебрениковэй хэлэһэн үгэнүүд тад ондоогоор хадууржа байна. Хадата Түнхэнэй байгаали тоншье һаа аашатай: мүнөө шатама халуун наран шаража байтараа, хоёр-гурбан часай үнгэрхэдэ, хура бороо, мүндэрөөр шэрбэжэ эхилдэг.

Таряашадай һанаа сэдьхэлээ зобожо байханъ хэндэшье ойлгосотой. Эдэнэр газар таряалангаа һайнаар элдүүрилжэ, гектар бүхэндэнь аммиагай селитрэ, хоёрлогдоһон суперфосфат. гранулированна суперфосфат гэхэ мэтэ үтэгжүүлгэнүүдые гектар бүхэндэ 1 центнер оруулжа, үндэр ургаса ургуулаа ха юм. Тус отделенидэ 323 гектар шэниисын таряалангай гектар бүриһөө 18—20-ёод центнер ороохон, 282 гектар обёосой таряалангай гектар бүхэнһөө 13—14 центнер таряан абтахаар

Совхоздо хуряаха таряанай хэмжээн ехэ. Аяар 5.172 гектарай ургасые богони болзорто хуряажа абаха ёһотой. Тиимэһээ түрүүшын үдэрһөө габшагай шангаар хүдэлөөгүй һаа, урдаа табиһан зорилгоёо дүүргэхэнь бэрхэтэй болохол.

Б ЯБЖАНОВ,
манай корр.

ХОНИДОЙ ТОО ТОЛГОЙЕ ОЛОШОРУУЛХА, ЭХЭ ХОНИДЫЕ ИСКУССТВЕННА АРГААР ҮРЭЖҮҮЛХЭ ХУДЭЛМЭРИИЕ ҺАЙЖАРУУЛХА ХЭМЖЭЭНҮҮД ТУХАЙ

Мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, тэрэ тоодо хонин ажалые түргэнөөр хүгжөөхэ, тэдэнэй тоо толгойе саашадань олошоруулха, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ талаар арадай ажахын түсэбөөр хараалагдаһан программые дүүргэхэ хэрэг түбхын түрүүн һүрэг соо эхэ хонидые олон болгожо, зүбөөр хэрэглэн, тэдэнһээ шадаал һаа түл олоор абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэһээ нилээд юумэн дулдыдаха байна гэжэ Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо заагдана.

Энэ шухала хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулдаг ажахынуудай хонишод һайн үрэ дүн туйлана. Зэдын аймагай Борьёогой совхоз, Улаан-Үдын аймагай Ивалгын ОПХ хэдэн жэлдэ удаа удаагаар зуун эхэ хонин бүриһөө 95-һаа дээшэ хурьга абана. Мүн Сэлэнгын совхозой, Улаан-Үдын аймагай «Маяк», Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай хонишод һайн үрэ дүн туйладаг. Тиихэдэ Зэдын аймагай Борьёогой совхозой хонишод Социалис Ажалай Герой Г. Л. Рабдаев, Д. Я. Свистунов, «Коммунизм» колхозой хонишон, Социалис Ажалай Герой Г-С. Г. Цыремпилова, Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой хонишон Б. Г. Банзаракцаева болон бусад бүришье эрхим үрэ дүн туйладагаараа бүхы республика соогоо суурхана.

Гэхэтэй хамта, колхоз, совхозуудта хонидой тоо толгойе олошоруулха, илангаяа эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хэрэгтэ ехэхэн дутагдалнууд бии гэжэ республикын Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо заагдана. Байгша оной августын 1-нэй мэдээгээр колхоз, совхозуудта, нёдондоной энэ үсынхитэй сасуулхада, 46.717 хурьган үсөөн абтаад байгаа. Республикын олонхи ажахынуудай гол һалбари болохо — хонин ажалда анхаралай үшөөл багаар табигдадаг, Буряадай АССР-эй Хүдөө ажахын министерствын, аймгүйсэдкомуудай, колхоз, совхозуудай, малай үүлтэр һайжаруулгын гүрэнэй нэгэдэлэй зооветмэргэжэлтэдэй хонин һүрэг олошоруулха, эхэ хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ, хурьгадые олоор абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлхэ асуудалые хангалтагүйгөөр шиидхэдэг дээрэһээ иимэ байдал тохёолдоно.

Жэл бүри зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абадаг түрүү хонишодой дүй дүршэл мууса дэлгэрүүлэгдэнэ. Тиимэһээл байгша ондо Хорини, Загарайн, Хурамхаанай, Хэжэнгын, аймагуудта зуун эхэ хонин бүриһөө оройдоол 64—67 хурьган абтанхай. Хонин һүрэгөөр олон Сэлэнгын аймагай ажахынуудта зуун эхэ хонин бүриһөө 69 хурьган абтаа. Колхоз, совхозуудта хурьгад хаһа сартаа эхэнүүдһээнь һалгаагданагүй, Тэрээнһээ боложо, олонхи отаруудай хонид үрэжүүлгэдэ муугаар бэлдэгдэнэ, тэдэнь һайнаар адуулагданагүй, саг соогоо хүсэ шадал ёһоор абанагүй. Үрэжүүлгэдэ ябаха хусануудшье мүртэйгөөр харуулһалагданагүй. Бүхы эхэ хонидые имагтал искусственна аргаар үрэжүүлдэг болохо тушаа хэмжээн абтанагүй.

Энэ шухала хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэ мэргэжэлтэй кадрнууд дуталдана. Хонидые үрэжүүлхэ үедэ хамһалсаха хүнүүдые үгэдэггүй, автотранспортаар хангадаггүй дээрэһээ хони үсхэбэрилхэ технологи, хонидые үрэжүүлхэ заабари бүдүүлигээр хазагайруулагдана. Зарим аймагуудта хурьга абалга ехээр унжагайруулагдажа, орой хабар болотор үргэлжэлүүлэгдэнэ.

Олохон колхоз, совхозуудта һайн түхеэрэлгэтэй искусственна үрэжүүлгын пункт, лабораторишье үгы. Бии байхадаашье тэдэнь шухала хэрэгтэй түхеэрэлгэ, зэр зэмсэгээр хангагдаагүй байха юм. Тиимэһээ эхэ хонид һалан муу, ямаршье ариг сэбэр сахиха аргагүй газарта үрэжүүлэгдэдэг. Энэ харюусалгатай хүдэлмэриин муугаар эмхидхэгдэһэнһээ боложо, зарим ажахынуудта хонидынь аяар 8—9 һара соо һубарижа хурьгална ха юм. Тэрээнһээ уламжалан, үлбэр муу, жэжэ хурьгад абтаад, олонхинь гарзална. Энэ жэлэй 7 һара соо бүхы абтаһан хурьгадай 17 процентнь гарзалаа. Илангаяа Яруунын, Хяагтын, Хорини аймагта бүришье олон хурьгад үхөө.

Хонин һүрэгые олошоруулха, үнгэрһэн үбэлжэлгын үедэ олоор гарзалһан хонидой тоо толгойе заатагүй хүсөөхэ гээшэ тон шухала байһаниие хараада абажа, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тус тогтоол соогоо хэдэн шухала, хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гэжэ хараалаа.

Хони үсхэбэрилгын шухала кампанида һайнаар бэлдэхэ, эмхитэйгээр үнгэргэхэ тушаа юу хэхэб гэжэ бүхы талаһаань хаража үзэхэ, колхоз, совхоз бүхэндэ хэды эхэ хонид үрэжүүлэгдэхэб, тэдэнэй хэдынь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэб гэжэ тодорхой даабари табижа үгэхэ гэжэ республикын Хүдөө ажахын министерство, хүдөө ажахын трестнүүд, малай үүлтэр һайжаруулгын гүрэнэй нэгэдэл, аймгүйсэдкомууд уялгалагдаба.

Энэ жэлдэ республика дотор бүхыдөө 825 мянган эхэ хонид үрэжүүлэгдэхэ, тэдэнэй 742,6 мянганиинь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэхэ ёһотой.

Хонидые үрэжүүлгэдэ бэлдэхэ бүхы хүдэлмэри байгша оной августын 25 болотор сүм дүүргэгдэхэ ёһотой. Тиихэдээ техник-үрэжүүлэгшэдые һайнаар шэлэн олохо, һургаха, мэргэжэлыень дээшэлүүлхэ, мүн искусственна үрэжүүлгын пунктнуудые бариха заһабарилха, тэндэнь бүхы хэрэгтэй түхеэрэлгэ тодхохо, зэмсэг хэрэгсэлээр гүйсэд хангаха, хусын үрэ бригада, отаранууд зөөхэ автотранспортаар хангаха асуудалнуудта онсо анхарал хандуулагдаха байна.

Эхэ хонидые һайнаар бэлшээн таргалуулха, бэдэрдэг хусануудые хүсэд хүрэхөөр бэлдэхэ, бонитировко хэгдэһэнэй ёһоор хонидые класссаарнь, наһаарнь илгажа, отарануудые бүридхэхэ хонидые элдэб үбшэнһөө һэргылхэ, эмшэлхэ ветеринарна хүдэлмэриие түргэн дүүргэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал табиха шухала. Хонидойнь хүсэ шадалые, үрэжүүлгэдэ хэр бэлдэһэниень харалсажа, ямар отарын хонидые хэзээ үрэжүүлхэб гэжэ тодорхой болзор тогтоохо, тиихэдээ үрэжүүлгые байгша оной октябриин 15-һаа хожомдонгүй дүүргэхээр хараалха байна.

Хонидые үрэжүүлхэ үедэ колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, практикада байһан студентнэрһээ хүнүүдые нэмэжэ, отаранууда туһалалсахаар эльгээхэ хэрэгтэй. Үрэжүүлгын болзорые сахиха, энэ шухала хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэн үнгэргэхэ талаар колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, малай үүлтэр һайжаруулгын гүрэнэй нэгэдэлэй, гүрэнэй станциинуудай мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ байна.

Үрэжүүлгын үедэ хусануудай үрые отаранууда зөөжэ байхаар ветстанциинуудай, ветбаклабораториин, хүдөө ажахын мэдэлэй органуудай 30 автомашиные абажа хэрэглэхэ гэжэ аймгүйсэдкомууд уялгалагдаа. Мүн хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ колхоз, совхозуудай пунктнуудта хусын үрэ зөөхын тула Улаан-Үдэ городой организаци, эмхи зургаануудһаа 29 хүнгэн автомашина эльгээгдэхэ ёһотой. Ямар организаци, эмхи зургаанһаа хэды машина ямар аймагта эльгээгдэхэб гэжэ тогтоол дотор заагданхай.

Хонидые искусственна аргаар үрэжүүлхэ үедэ туһалалсахаар Буряадай хүдөө ажахын институдай зооветеринарна факультедэй 312 студентнэрые сентябриин 1—5-һаа хойшо аймагууд болон ажахынуудта хубаарилан эльгээхэ гэжэ тус тогтоол соо хэлэгдэнэ.

МҮНӨӨНЭЙ АГУУ БАРИЛГА

ШЭНЭ ГОРОД БОДХООГДОХОН

БАМ-ай барилгашадай ба түмэр замшадай ажаһууха Северобайкальск город Курла хушуун дээрэ урган бодохонь. Тэрэ Байгал-Амарай түмэр замай харгы дээрэхи эгээл томо станциинуудай нэгэн, манай республикын хойто зүгэй ехэ түб, ерээдүй сагта индустри хүгжөөхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргэхэ хото болохо юм.

Город хэзээ баригдажа эхилхэнь бэ?

БАМ-да байдаг манай корреспондент А. Куклин «Ленинград БАМстрой» трестын ахамад инженер А. И. Доменигтэй уулзажа, энэ асуудалда харюусахыень гуйһан байна.

— Танай газетын уншагшадые һонирхуулан баясуулха мэдээсэлтэйб, — гэжэ Александр Иванович хөөрөөгөө эхилбэ. Город барижа эхилхэ зүбшөөл, мүн һайнаар баримталагдаһан проектно-сметнэ документаци һаяхан абаабди. Гэбэшье энээнһээ урда бидэнэр эндэ мииин һуугаагүйбди.

Ленинградай барилгашад нёдондо жэлэй июнь соо, тодорхойлон хэлэхэдэ, 31 хүнһөө бүридэһэн түрүүшын отряд июниин 10-да Байгалай Курла хушуун дээрэ буугаа һэн. Майхангуудые татажа, эндээ түбхинэжэ үрдеэгүй байжа, саг зуурын тосхон бодхожо эхилһэн юм. Тэдэнэр эршэмтэй шангаар ажаллаа. Июль һара соо, долоон хоногой туршада 2—2 байратай гурбан модон гэр баригдаа. Тэрэ үедэ трестымнай гол хүсэн иишэ ерэһэн байгаа.

Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, жэлэй туршада эндэ 575-дахи СМП-гэй тосхонтой зэргэлээд манай һуурин урган бодоо. Тэрэнэйнгээ гол үйлсые Ленинградская гэжэ нэрлээ һэмди. Лоцманская, Десантников, Героинуудай проспект, Барилгашадай бульвар гэжэ бусад үйлсэнүүд нэрлэгдэһэн юм. Эдэ нэрэнүүд Нева мүрэн дээрэхи городой дурасхаалта газарнуудтай холбоотой гээшэ.

Манай барилгашад тосхон барихадаа, эндэхи байгаали гэмтээхэгүй гэжэ оролдоо, ой тайга соо тосхоной таарам һуурижахаар бодхоо. Нэгэшье модон дэмы отологдоогүй байха. Тиихэдээ гэрнүүдые таарууу зохидоор, зэһбосон түхэлтэйгөөр баряха тушаа архараабди. Жэшээлхэдэ, адли түхэлтэй хамтын нэгэшье байра эндэ үгы. Залуушуулнай хамтын байрын гэрнүүд соо ажаһууна. Тэндэнь саг зуурын тосхоной таатай бүхы эрхэ байдал байгуулагданхай.

Мүнөө трестын 1-дэхи участогай коллектив тосхоной ба промышленна баазын барилга дүүргэжэ байна. Тэдэнэр энэ жэлэй июль һараһаа ехэ һайнаар ажаллажа байна. Һарын туршада 228 мянган түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэгдээ, 36 гэр ба 60 хүнэй ажаһууха хамтын байра ашаглалгада тушаагдаа. Түсэбөөр хараалагдаһан үшөө хоёр гэр, хамтын хоёр байра баригдаха юм.

Город бодхожо эхилхэ тухай зүбшөөлэй абтаһанай һүүлээр барилгашаднай бүри эдэбхитэйгээр ажаллаа гэжэ тоолонобди. Тосхон бодхожо эхилһэн түрүүшын сагһаа хойшо манай трестын барилгашад ерээдүй городой дуулиин түрүүшын шулуу табиха эрхэдэ хүртэхын түлөө мүрысэжэ захалаа һэн. Тиимэһээ мүрысөөнэй эршын улам шангадаһаниинь билгэсотой.

Бидэнэр мүнөө городой түрүүшын кварталай барилгада бэлэдхэл эршэмтэй шангаар хэжэ байнабди. Модон отологдоно, барилгын талмай бэлдэгдэнэ. Тэндэ ошохо харгы баригдажа эхилээ. Гэр байрануудай болон бусад барилгануудай хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд болон детальнууд суглуулагдажа байна.

Тиихэтэй хамта бидэнэр промбазын түрүүшын ээлжээнэй барилга дүүргэхэ асуудалда гол анхарал хандуулнабди. Юуб гэхэдэ, энэ баазын цехүүдтэ хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд үйлэдбэрилэгдэхэ, модон зүйлнүүд бүтээгдэхэ, барилгын техникэ заһабарилагдаха байна. В. П. Денисенкын даадаг түрүү бригада сантехническэ хэрэгсэлнүүдэй цехэй хабсаралга дүүргэжэ байна. Энэ цех баазын бүхы комплексын һүүлшын барилга болохо юм.

Енергоблогой һуури табигдажа эхилээ. Тус энергоблок барилгые электрын элшэ хүсөөр хангахаһаа гадна, ерээдүй городой түрүүшын гэрнүүдтэ электрын гал дамжуулха юм. Байгша оной һүүл багта энергоблок ашаглагдажа эхилхээр хараалагдана.

Уһа бүлэн гаргаха түрүүшын түхеэрэлгэ тодхогдоод, уһанай хэды зэргын нөөсын бии байһые тодорхойлжо захалаа. Водопроводой болон канализациин барилга хэгдэжэ эхилээ.

90 байратай түрүүшын табан дабхар гэрэй һуури табиха газар малтагдажа байна. Энэ ажал А. И. Пашуган даадаг бригадада даалгагдаа. Бригада жэлэй түрүүшын хахадай үрэ дүнгүүдээр социалис мүрысөөндэ илажа, ерээдүй городой барилгын түрүүшын шулуу табиха эрхэдэ хүртэһэн байна. Тиихэтэй хамта 100 байратай 2-дохи табан дабхар гэрэй һууриин газар малтажа эхилээ. Ленинградай проектировщигуудай һон эдэ гэрнүүд ... тааруу зохид, эндэ ажаһуухашадай эрилтэ хүсэд ... байха юм. 280 үхибүүдые хүмүүжүүлхэ саад-яслиин барилга мүн энэ жэлдээ ... хээр хараалагдана.

Манай трестын ... ерээдүйн городой түрүүшын кварталай барилгые ... болзор соо дүүргэхэ. ... жэ ерэхэ зундаа БАМ-ай барилгашадые баясуулха ... эрмэлзэлтэйгээр ... байна. Мүн шэнэ гэрнүүдые гоё һайханаар. таатай ... доор. Байгалай хойто ... байгаалиин эрхэ бай... тааруу байхаар бар... сэлтэйбди. Энэ город ... га соо бодхогдохо. ... һээ эндэ ногоон үрэ... модод олон байха ёһотой.

* * *

Ленинградай бари... дай хэлэһэн үгэеэ ... хүсэл эрмэлзэлээ бэе... байһандань һэжэг түрэ... Игэжэ Буряад ороной ... шэмэг Байгал далайн ... дэ мүнөө үеын гоё һ... город урган бодохонь. ... нинград хото соёл ... рын үнинэй һайн һайхан ... шалтай, архитектурын хамниг гоё ансамбльтай юм. Тиимэ городой ... лэгшэдэй Байгалай ... шэнэ городые барихалаа ... рэл хотынгоо гоё һайха ... хубаалдаха байһаниинь ... дамтай.

А. КУКЛИН, манай корр.

ГАБШАГАЙ АЖАЛТАН

РЕПОРТАЖ

Шаргын үндэрэй оройгоор барагар хара үүлэнүүд һалхинда туугдан, ээлжээ эхигүй һүндэлнэ. Энэ хадын хормойдо Нүүдэлшэ гэжэ газар Загастай голой зүүн бэеэр урагша хойшоо нэмжыдэг. Һүүлэй үдэрнүүдтэ үбһэшэд хура бороотой тэмсэһэн шэнги габшагай шангаар ажаллана.

Шарап Жугдуржапович Очировай даадаг тэжээл бэлдэлгын звеногой ажалые бүрхэг үдэрнүүд һаатуулнагүй. Ренат Кадыровай трактор хэдэн косилкануудые шэрээд, үдхэн бүшмэг ногоон соогуур урагшаа тэгүүлнэ. Дүршэлтэй механизаторнууд Тогтохо Тободоев, Митан Даксалов гэгшэд машинануудаа шадамараар хүдэлгэнэд. Косилкануудай хурса шүдэнүүдэй шулуу дайрахагүйн тулада урагшаа хёрхоор харааашалнад. Тэдэнэр ногоое узуураарнь гэхээр һайн шанартайгаар сабшажа, үдэрэйнгөө даабариие саг үргэлжэ үлүүлэн дүүргэнэ. Шанар тухай звеногой социалис уялгануд дотор тусхайлан бэшэгдэһэн байха.

— Энэ зунай эхсэр гандуу байбашье, үбһэ ногооной үндэр баян ургаса үргүүлагдаа. Нүүдэлшын 133 гектар сабшалан намда даалгагданхай. Манай звенодо 4.000 центнер үбһэ бэлэдхэхэ даалгабари үгтэнхэй юм. Нэгэ гектарһаа 17 центнерһээ бага бэшэ үбһэ сабшаха байнабди. Социалис уялгаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ һанаатайбди, дүүргэхэшье байхабди, — гэжэ звеное даагша Шарап Жугдуржапович хөөрэнэ. — Ушар юуб гэхэдэ, Нүүдэлшэдэ гектарай 33 центнер үбһэн абтана. Мүнөө 100 гектар сабшагдаад байна. Энэ газарһаа 2.500 центнер һайн шанартай үбһэ хуряажа абанхайбди. Үшөө тиихэдэ манай звено Урда Тохойн 48 гектарһаа 740 центнер шэмэтэй үбһэ хуряагаа.

Герасимовай шангай лауреат, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой суута луговод өөрынгөө, нүхэдэйнгөөшье үнэн сэхэ ажалаар сэдьхэлээ хананги. Тус звенодо 18 хүн ажаллана. Тэдэнэр үбгэн, залуугүй урагшаа һанаатай, эбтэй эетэй зон. Техникээршье хүсэд хангагданхай: 5 трактор, тармуурнууд, косилканууд бусад түхеэрэлгэнүүд үндэр бүтээсэтэйгээр ашаглагдана. Бага наһанай үхибүүдшье эхэ, эсэгэдээ шадал соогоо туһалнад. Энэ жэлдэ үсөөн бухалнуудыс шэрэнэбди гэжэ багашуул нэгэ бага гомдолтой. Оньһон техникэ тэдэнэй хүдэлмэриие дүүргэжэрхинэ ха юм даа. Сабшалангай сэл ногоон талмай дээрэ гулдагар гоё сомоонуудай үдэр бүри олошоржо байхыс харахада баярламаар.

Сабшагдаһан ногооной хататарнь хажууршадай урилдаан болодог. Загастай голой эрье шадар шугы бургааһатай газарта трактор машинын ябахын аргагүй. Эгээл эндэ шугы бургааһан соогуур, ханаабай эгсэ эрье зубшан гар хажуураар сабшагдана.

— Наратай байгаанда хатаһан үбһөө түргэн соможо абая, бороо һаатуулжа болохо, — гээд Шарап Очиров яаралтай гэшхэлбэ. Үбһэшэдэй үдын хоолдо ороод байха үедэ тэрэ һаяхан асарагдаһан газетэ, журналнуудые стол дээгүүр табижархёод, үбһэ ногооной сомогдохоор болоһониие шалгахаяа ошоһон байгаа.

Үбһэшэд энеэдэ наадатайгаар амтатай, зөөлэн хилээмээ зүһэнэд, хоолтой лапшагаа халбагаданад. «Ажалдаашье шударгы, халбагадахадаашье бэрхэнүүд» гэжэ звеногой тогоошон Цыренжит Жамсарановна зугаархан энеэбхилнэ. Энэ нүхэрнай эдеэ хоолоо амтатайгаар бэлдэдэг, үбһэшэдэй үнда харюулхын тулада бэлэн сайтай байхые оролдолог.

Бултадаа эдеэлээд, амараад, үбһэшэд газетэ, журналнуудһаа уншаһан уласхоорондын, орон доторхи шэнэ һонинуудые андалдаһаар сомоо табиха газар тээшээ яаралтайхан гэшхэлбэд. Тэдэнэй урда Шарап Жугдуржапович эзэн ёһоор алхалан ябана. Шарап колхозон адуушан байһан аад, мүнөө суута луговод болонхой. Үбһэ ногооной үндэр баян ургаса хэдэн жэл удаа туйлаһанайнгаа түлөө тэрэ «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордеоор шагнагдаһан, Герасимовай шангай лауреат болоһон, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда шалгаржа гараһан хүн.

Очировай хүтэлбэрилдэг тэжээл бэлэдхэлгын Улаан тугта звено Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой үбһэшэдэй мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана.

Р. БАЛДАНОВ, манай корр.

Тимлюйн цементы... дон коммунис ажалай ... приятиин цементын ба... далгын цехүүдэй ко... вүүд хахад жэлэйнгээ ... 101 процент дүүргээ. Ма... нууд: В. Эповэй, А. Не... нэй, В. Соболевой ... нууд арбадахи тү... табан жэлэй түрүүшын ... лэй даабари болон ... социалис уялгануудаа ... жалтатайгаар дүүргэхын ... лоэ аһан шадалаараа ... доно. Галдалгын цехэй ... нэй машинист, КПСС-эй ... шүүн Анатолий Кузе... хоёрдохи разрядай мото... Ира Шишкина. цеме... цехэй табадахи разрядай ... шинист, «Хүндэлэлэй ... дэг» ордено Алек... Власов гэгшэд халаанай ... нормо холо үлүүлэн дү... нэ.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: ... далгын цехэй үнинэй ... нист Анатолий Кузе... Тимлюйн цементын ...

С. БАЛДУЕВАЙ ф...

БАЯРТАЙ ЯБА, БАЯР!

Зурагнал

Үни холоһоо Шэтын тракт гэжэ суурхаһан заһамал дардам харгыгаар Хориһоо зүүлжээ гараад, хурдан шумар «газигаар» гүйлгэжэ ябахадамнай, тэнгэридэ малтайншье шэнээн үүлэн үгы, бүгшэм халуун үдэр болохоор хүлеэгдэжэ байгаа һэн. Тиимэһээ минишье, нүхэдэймнишье досоонь иимэл солмэг, амгалан тэнюун һэн.

— Хура бороо ээллэжэ, үбһэншье абтажал байна гээшэ — гэжэ маанадтай ябаһан ВЛКСМ-эй Хорини райкомой нэгэдэхи секретарь Мунко Намжилон сэдьхэлээ ханангяар хөөрэнэ.

Аяар Яруунын аймагай хилэ дэрлэн, «суута Булган Талын» наада буланиие таһа дүүрэн түбхинэһэн «Георгиевский» совхозой Амгалантын отделени хүрэхэ хирэдэмнай, гэнтэ хаанаһаашьеб сайбар хаяатай бөөн хара үүлэд Анаагай хойто хүбшэнүүд дээрэһээ бии болоод, аадар бороо сагаалхишаба...

— Юун аадар гээшэб!? — гэжэ үнөөхи Намжилон ойлгожо ядантяар дуугарха зуураа, ехэл голхоронгёор тэнгэри өөдэ хилам гэжэ хараад абана.

...Шулуутын үбһэшэдэй байрада хүрэжэ ерэхэдэмнайшье бороо замхаагүй байба. Үбһэшэд гэртээ һаяхан лэ ороһон хэбэртэй, шобто нэбтэ сохюуланхай, бороогой шааян доро залхуугаар үсөөн үгэ андалдан һуунад.

— Сайн байнуу! — гэлдэн, гар гараа барисалдажа, танилсажа, ан-бун һууһан хойноо ажал хэрэг, үбһэнэй ургаса тухай яаралгүй хөөрэлдэжэ эхилбэбди. Хөөрэлдэгшэдые голлон һуушаһан набтаршаг, елэн хара үһэтэй, түхэреэн нюдэтэй, энеэбхилһэн шарайтай залуу хүн хөөрэлдөөнэй утаһа таһалнагүй. Һүүлдэнь мэдэхэдэм, тэрэмни үбһэшэдэй звеное даагша Баяр Рыгденович Жалсанов байба. Бороошье болихо хэбэргүй, адхарһан лэ зандаа.

— Арбаад хоногто нойто ороогүй аад, мүнөө ингэхэдээ яанаб? — гээд, Баяр нюдээ шогтойгоор ялалзуулан: — Айлшаднай аадар асараа үгы аабза? — гэнэ.

Тэндэ һуугшад барандаа миһэрэлдэнэ. Хөөрэлдөөмнайшье орожо байһан бороодол нэгэ замхан, замхан алдажа, һэгэ шангадажа, ээлжээ эхигүй дарьялдаан болошоно. Буланда шэбээлһэн хэдэн залуушуул дуу гүнгэнэлдэнэ: «Замай холые дабыш, залуу наһан, залуу наһан» гэһэн мэдээжэ дуунай үгэнүүд элихэн соностобо. Ногоон суба хэдэрһэн тогоошон эхэнэр аяга шанагаяа ханхинуулһаар гэртэ ороно, гарана.

Би Баяр Рыгденовичтэй зэргэлжэ һуугаад, аалихан ярилданаб. Тиихэдээ ямаршьеб юумэнһээ һэм эхи абажа, олон жэлэй таримал ногоон тээшэ хөөрэлдөөмнай хадуурба.

Тэрэниие тариха байгаа гэжэ гансата Баяр шэгээ хубилган, сэдьхэлээ хүдэлгэн дуугарба. — Манай аймагай зарим ажахынууд тарижа эхилээ. Нигээд лэ сүлөө ороходоо, заатагүй Хорини совхоз гү, али Хэжэнгын аймагай Худанай совхоз ошожо, тэндэхи луговодуудтай хөөрэлдэхэб даа. «Заатагүй», — гэжэ тангариглан байһандал хөөрэнэ — Гектарай дүшөөд центнер үбһэ ногоо хуряана гэлсэнэл. Гайхалтай!

Хөөрэлдөөнэйнгөө нэгэ замхахада, үүдээр тэнгэри өөдэ һанаата болонгёор шэртэжэ һууһан Баярһаа асуубаб:

— Хайшан гээд луговод болоо хүмши?

Тэрэмни нам руу түргэн эрьелдэжэ, миһэд гээд: — механизатор, жолоошон мэргэжэлтэйб. Иимэ залуу хүн аад, юундэ гэнтэ луговод болошоо юм гэжэ гайхана гүт? Нээрээшье, луговодуудаар гол түлэб гүрэнэй тэдхэмжэдэ гараһан, наһажаал зон хүдэлдэг ааб даа. Теэд би, юрэдөөл, сэхыень хэлэхэдэ, нэгэл хүнэй үгэдэ орожо, луговод болошоо хүм...

Тиигээд луговод яажа болоһон тухайгаа тодорхойгоор хөөрэбэ.

...Чимит Ринчинович Нимаевтан Баярай түрэлхидтэй үни холын хүршэ хүбөө һууһан, танил тала байһан һааб даа. Баяр багадаа Чимит Ринчиновичые дахажа, боргооһондо хазуулан, хашан сагаан мори хүллэһэн тэргэ дээрэнь һуунхай энэл Шулуута, мүн бусадшье нуга сабшалан ерэдэг, сэсэг түүдэг, ханаабаар урдаһан уһан соонь шунган наададаг һэн. Үшөө тиихэдэ Чимит Ринчинович сэбэр агаар сэзжэ дүүрэн амилжа:

— Нютагай агаар ягаашье һайхам даа. Ямаршье эмнээ үлүүгээр бэе махабадыемни тэнжүүлнэ, — гэгшэ бэлэй. Эдэ үгэнүүдыень Баяр удаан ухаан бодолдоо хадуужа ябаһан. Теэд сахилза хүхөөрөө байдаггүй, саг сагаараа үлэдэггүй гэгшэдэл, үетэн нүхэдэйнгөө оньһон техникэ, машина тээшэ, суранзада татуулһандал, тэгүүлхэдэнь, арбадахи класс дүүргэһэн Баяршье автомашинын жолоошодой курсада орошоо бэлэй. Удааншье баранка эрьюулээгүй байхадань, уялгата албаяа хэхэ, армида мордохо саг ерэбэ. Армиһаа бусажа ерээд байхадаа, баһал машинада һууха, жолоошон болохо хүн бэзэб гэжэ һеоргөө харалтагүй шиидээд ябаа. Нэгэтэ үнөөхил Чимит Ринчиновичтээ түрэл Амгалантынгаа үйлсэдэ уулзашаба гээшэ. Мэндэ амараа мэдэлсэһэн хойноо, Чимит Ринчинович залуу хүбүүе шарайшалан хараад:

— Зай, Баяр юу хэхэеэ, яаха гэжэ байнабши? — гэжэ ехэл һонирхонгёор асууба.

— Мэдэнэгүйб, — гэжэ Баяр баһал үг-маг гэбэ.

— Юу мэдэжэ ядаабши, луговод болыш. Мандаш тракторта һуухаяа һанаа һааш, трактор байха. Юрэдөө, хэхэ ажал олдохо. Ээ, нютагаймнай агаар ямар гээшэб. Эмһээ үлүү бэе махабадыешни тэнжүүлхэл, — гэжэ Баярай мартаагүй юундэшьеб армиин албанда ябахадаа ходол сэдьхэл соогоо һанажа, бөөмэйлжэ ябаһан үгэнүүдыень Чимит Ринчинович дахин дабтаба бшуу.

Тиигэжэ Баяр Рыгденович Жалсанов Хорини аймагай «Георгиевский» совхозой хоёрдохи отделениин луговод болоһон намтартай.

— Юрэдөө, Чимит Ринчинович миниин эсэгэһээм өөрэгүй болонхой юм, — гэжэ Баяр нэмэн хэлэнэ.

Бороогой орохо аалидаба. Баяр Рыгденовичшье хөөрөөгөө таһалдуулба. Тээ саана һууһан тракторист Түмэн Гатапов:

— Болихонь бэшэ гү? — гэжэ баяртайгаар хэлээд, бараниис шарайшалба. Бидэнтэй ябаһан отделениин эрхилэгшэ Цыденжап Абидуевич Цыденов гэрэй үүдээр шагаажа:

— Сэлмэхэнь гээшэ ха, — гэбэ.

Гэр соо гансата шууяатай болошобо. Энэ звенодо мүнөө хүдэлдэг гэрэй эзэн эхэнэрнүүд Дугарма Намдыкова, Валентина Цыдыпова гэгшэд улхан соо хэһэн уурал бааяжа байһан халуун шүлэ стол дээгүүр табяатай табагуудта хэжэ эхилбэ. Баяр һууриһаа бодожо, баранда хандан:

— Зай, нүхэд, хоолоо бария, — гэнэ. Бороогой нэгэ бага замхахада, заримамнай гараар сабшаха ха, нүгөөдүүлнай сенаждаа ошохо болохо. Дээшээ һуугты.

...Үдын хоол бариха үедэнь би Баяртай баһал зэргэлжэ һуушабаб. Баяртай зэргэлээд нүгөө трактористнь — Жаргал Надмитов — баһал арбадахи класс дүүргээд, түрэл Амгалантадаа хүдэлхөөр үлэһэн хүбүүн һуулсаба. Тэрэниие гэнтэ обёорон хараһан юумэндэл, Мунко Цыренович Намжилон манда хандан игэжэ шоглоно:

— Баяр Жаргал хоёр — һаял комсомолшууд, минии мэдэлэй хүнүүд һэн, харин мүнөө КПСС-эй гэшүүндэ кандидадууд болонхой.

Тэдэнь эдеэлжэ байһан тула дуугай миһэрэлдэнэ.

КПСС-эй гэшүүндэ кандидат... Игэжэ дуулахадаа, би Баярай намтараар бүришье һонирхобоб. Үнэхөөрөөшье, урагшаа һанаатай, зүб замаар ябаһан хүбүүдэй нэгэн энэ хаш.

Армидашье ябахадам партиин зэргэдэ оро гэжэ дурадхахадань, шиидэгшэгүй һэм. Хүсэд болбосороогүйб гэжэ өөрыгөө тоолодог бэлэйб. Теэд эндэ нютаг дээрээ хүдэлжэ байхадаа партида оролтой болоол даа. Армиһаашье ерэһээр гурбан жэл хахад шахуу саг үнгэрөө. Эндэ баһал Чимит Ринчинович, минии ёһотой һурган хүмүүжүүлэгшэ «гэмтэй», — гэжэ эдеэлхэ зуураа, Баяр Рыгденович хөөрэнэ. Тиин хажуудань һууһан Жаргал Надмитовые тохоногоороо дайража:

— Жаргал бидэ хоёр нэгэ үдэр КПСС-эй гэшүүндэ кандидадаар абтаа һэн бэзэбди. Тиимэ гү?

— Тиимэ, — гэжэ нүгөөдэнь зүбшөөн, толгойгоо дохино.

Нээрээшье, Чимит Ринчинович Баярай ёһотойл һурган хүмүүжүүлэгшэнь байһан. Эсэгэмни шэнги хүн гэжэ дэмы хэлээгүй. Партида оро гэжэ удхатай зүбшөөл, зууршалга үгэһэн байна. Зүб даа, ехэл зүб. Түрэл дайдадаа, түрэһэн нютагтаа дуратай, ажалша бүхэриг, арюун эрмэлзэлтэй хүбүүдэй дундаһаа өөртөөл халааниие бэлдээгүй һаа, бэшэ хаанаһаа оложо бэлдэхэб?!

Бороошье замхаба хэбэртэй. Эдеэлжэ дүүргэһэн үбһэшэдэй отог соо хүлгөөтэй болобо. Үүлэнэй забһараар ялас гэжэ гараһан наранай тула оршон тойрониие алтан нэмэргээр хушаба. Ногооной үзүүртэ, сэсэгэй үнжэгэн дэльбэ дээрэ субад һубһан шэнгеэр үнгэрһэн бороогой дуһалнууд мэлмэлзэнэд. Газарһаа уурал бааяна.

Үбһэшэдшье хажуураа ябууд тоншоод, сабшалан тээшээ һубарижа эхилбэ. Минииишье шэнэ танил Баяр Рыгденович Жалсанов хажуураа мүрэ дээрээ табижа, хахасахынгаа урдахана гараа барисалдаха зуураа:

— Манай звено мянган центнер һайн шанартай үбһэ ниитынгээ малда бэлдэхэ түсэбтэй. Тэрэнээ бидэ заабол дүүргэхэбди, үлүүлхэшье байхабди, — гэжэ найдуулба.

Хажуураа дээрэ үргөөд, үдхэн сахилза ногоон соогуур хадын хаяада байһан отогһоо уруудажа ябаһан Баяр Жалсановые, нүхэдыень харахадаа, юундэшьеб тугаар эдир хүбүүдэй дуулаһан: «Замай холые дабыш, залуу наһан, залуу наһан» гэһэн үгэнүүд эжэлүүдгүй ухаандам ороодхибо. Тиихэдэнь холынш зам, ажабайдалайш зам, Баяр Рыгденович, хододоо гэрэлтэй һайхан, нарата энэ үдэр мэтэ тодо, энэ Шулуутын үндэр мэтэ өөдөө эрмэлзэһэн байг лэ гэжэ юрөөхэ, Оюуна басагандашни, гэр бүлэдэшни, ажалдашни, ажабайдалдашни али болохо амжалта хүсэхэ дурамни хүрөө һэн.

Баяртай яба, Баяр!

С. ОЧИРОВ.

Хорини аймаг.

ТАСС-ай ШЭНЖЭЛЭЛ

ҺАРА—НАУКАДА, ХҮНҮҮДТЭ

Совет оронoй эрдэм, тех- шэнэ амжалта хадаа навтикада оруулагда- шухала хубита болоно», гэжэ «Луна-24» гэдэг тэнүүд хоорондын ав- станциин Һарын шо- Газарта асарһан уша- дэлхэйн олониитэ сэгнэ-

Газарые тойрон дабшажа даг хэтын ханиие шэн- гээшэ хүн түрэлтэнэй эртэ урдын зорилго энгүүдэй нэгэнниинь. Космонавтикын теоре- академик М. В. Келды- һанамжын ёһоор, Һарын у дээрэхи шоройн фи- шэнжые, химическэ дэлыень шэнжэлжэ, өрнь Һарын наһые то- лхо гээшэ шухала дал болоно. Һарын ба- мсын бусад түбинүүдэй д бии болоһон тухай лые шиидхэхэ гээшэ шухала удха ша- Тодорхойлон хэлэхэ- Газарые тойрон дабшажа даг хэтынгээ ханиин хэ- «мүндэлһэн» тухай эл- багсаамжалганууд мүнөө эсэслэн элирүүлэг- буруушаагдаагүй бай- Эдэнэй нэгэнэй ёһоор, хадаа Газарай «эгэшэ», ынь ёһоор «басага- нь» болоно. Теэд юундэ дэлхэй дээрэ ажамида- бии байхада, хүршынь зэнхэгэр байһан ушар болотор тайлбарилаг- баһаар. Һарын шэ- али дүүрэн шарай- од байһан хахадаар илангаяа ехээр хүдэл- мүн газарай хүдэлхын тээ ба һүүлээрнь дээрэхи шоройн улам үрхирэн хиидэдэгые тайлбарилалтай гээ- Газарые тойрожо яба- Һарын нюусанууд үшөөл

жегно-Замбуулинай тех- бии бололго Һарые элхэ талаар ашаг үрэ шэнэ үеые нээгээ. эрдэмтэд Һара худар ушын ракетые 1959 январь һарада табяа Энэнь дэлхэйн оронуу- хэблэлдэ «Хүсэлэн» гэ- гаршагтайгаар то- доо бэлэн. Юһэ үнгэрхэдэ, 2-до- ракетэнь Һарын нюруу буулгагдаһан байгаа. эн дэбжэлтын түүхэдэ лэн газарайхид Һара Газарай хоорондо табижа, «Байко- —Тунгалаг далай» гэһэн гаргаһан юм. Советскэ зай гербын дүрсэтэй Һара дээрэ абаашаг- һэн.

агүй замбуулинай дай- шэнжэлэлгын дүүрэн 19 жэл соо планетэ- хоорондын «Луна» гэ- рэтэй совет 24 аппарат тойрон дабшапан тэ- дээрэ буулгагдапан Эдэнэй тус бүхэниинь тухай шэнэ юумэ нээ- ха юм. Гадна, энэнь линай дайда соогуур хэхэ оньһон техни- туршан шалгаха арга

рые тойрон дабшагшые бүри гүнзэгыгөөр шэнжэлхэ хэрэгтэ хүн түрэлтэниие улам дүтэлүүлһэн баримтанууд тухай дурдаябди. Газарһаа харагдадаггүй Һарын саада талын дүрэ зурагые буулгалга совет эрдэмтэдэй, конструкторнуудай, инженернүүдэй баатаршалга болоно. Энэнь ниидэдэг аппарадууд дээрэһээ Наранай оршондохи планетэнүүдые шэнжэлгын эхи табиһан байна. Нюруу дээрэһээнь замбуулинай бодосуудые шэнжэлжэ эхилхэ гэһэн зорилго табигдаа һэн. «Луна-9» гэжэ автомат станци энэ талаар эхи табиһан байна гээд тооложо болоно. Арбан жэлэй урда тээ, 1966 оной февраль һарада тэрэ, урдынхинуудтал адли, Һарын нюруу дээрэ унаагүй, харин дорьбоогүй зөөлэхэнөөр буужа, өөрсэ шухаг зурагуудые Газартаа дамжуулһан байгаа. Англиин мэдээжэ астроном Бернард Ловелл эдэ жэлнүүдтэ иигэжэ бэшээ һэн: «Станциие Һара дээрэ зөөлэхэнөөр буулгаһан ушар Газарые тойрон дабшагшын нюруу дээрэ хүниие буулгаха, Һарые али бүхы талаарнь, шэнжэлхэ зам нээбэ». Американ эрдэмтэн Джеймс Ван Аллен иигэжэ нэмэһэн байдаг: «Замбуулинай лабораторинуудые Һара дээрэ буулгаха талаар шухала алхам хэгдээ».

Совет туйлалтануудай ехэ удха шанартай байһан тухайнь эрдэмтэд хоюулаа зүбөөр сэгнээ гээд бодото байдал элирхэйлэн харуулһан байна. 1969 оной июль һарада американец Нил Армстронг Һарын нюруу дээрэ гэшхээ һэн. Жэлһээ халта үлүү сагай үнгэрхэдэ, 1970 оной сентябрь һарада «Луна-16» гэжэ совет автомат станци тэндэ буулгагдаһан байгаа. Тэрэ Һарын нюруу дээрэһээ шорой абаад, Газарта асараа һэн. Энээнэй тула хүнэй тиишэ заабол ниидэжэ ошоһоной үлүү гэжэ энэ ушар элирхэйлэн гэршэлһэн юм. «Луна-16» гэжэ автомат станциин ниидэлгэ «замбуулинай оньһон техникын тодо нарин, тоолон тодорхойлолгын тон зүб байһые гэршэлэн харуулаа» гэжэ США-гай замбуулинай программын хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн, доктор Дж. Лоу мэдүүлээ һэн.

«Луноход» гэжэ совет нүүдэл автомат лабораториин 1970 ондо Һарын нюруу дээрэ буулгагдажа, удаан саг соо хүдэлһэн ушар совет космонавтикын ээлжээтэ амжалта болоһон байна. Бороото далай шадараар 10 километрэй зам гаталхадаа, Һарын нюруугай шоройн физико-химическэ шэнжые, бүридэлые тэрэ хэмжэһэн, шэнжэлһэн, үнэтэ шухаг зурагуудые буулгаһан юм гэхэ.

Һарын нюруу дээрэхи найман участогһаа совет автомадуудай, американ астронавтнуудай Газартаа асарһан шорой соо түмэр, титан, магни, уран болон бусад зүйлнүүд бии байгаа. Саашадаа Һара дээрэхи үнэтэ шухаг зүйлнүүдэй эрдэм, техникын дэбжэлтэдэ нүлеөлхэ байһаниинь дамжаггүй.

А. РОМАНОВ.

ХҮДӨӨГЭЙ КИНОМЕХАНИК

Зурагаал

ВОЛОДЯ бүри бага наһанһаа кинодо ехэ дуратай һэн. Нютагтань асарагдаһан фильмүүдые бултыень һонирхон хаража, тэрэнэйнгээ удхые бүхөөр хадуужа абаад, үетэн нүхэдтөө хөөрэжэ байдаг бэлэй. Һургуулида һуража байхадаа, кино гаргадаг бүүдхэ соо орожо, экран дээрэ боложо байһан шэдитэ үзэгдэлнүүдые гайхан харадаг һэн. Гадна, киномеханигай ажалда хаба шадалаараа туһалжа, Володигүйгөөр кино гаргахань бэрхэ мэтэ болодог бэлэй. Тиигэжэ Володя Пронтеевэй һанал сэдьхэлые кино эзэлжэ, киномеханигай мэргэжэл тухай бодомжолжо ябаһаниинь эгээл эндэһээ эхитэй.

Нэгэтэ Володя Пронтеев аймагай газетэ хэблэдэг типографида орожо ерэбэ. Тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдэй үзэгүүдые холбожо, үгэ болгохыень ехэтэ гайхажа, нюдөө сабшангүй гэхээр харашоод байгаа һэн. Үглөөдэрынь Володя типографида дахяад ерэбэ. «Һонин дээрэ һонгино амтатай» гэдэгтэл, тиихэдэ тэрэ наборщигой шаби болгожо абыт гэһэн мэдүүлгэ асаржа, ажалда ороһон юм. Эндэ хүдэлжэ байха үедэнь Володиин һонюуша абари зан, оньһон техникэдэ шуналтай байһаниинь һайн элирээ һэн. Оройдоол нэгэ һарын туршада наборщигой мэргэжэл эрхим һайнаар шудалжа, хамта хүдэлдэг нүхэдөө гайхуулаа бэлэй. Даажа абаһан хүдэлмэридөө харюусалга ехэтэйгээр хандажа, халаанайнгаа даабари дүүргээгүйдөө газаа гарахагүй үсэд нэтэрүү зантай бэлэй.

Гэбэшье Володиин бага балшар наһанай хүсэл эрмэлзэл зүрхэ сэдьхэлһээнь гарадаггүй байгаа хаш. Тиигэжэл нэгэтэ тэрэ типографиһаа гаража, киномеханигай курсада ошоһон байгаа.

Хэдэн һарын үнгэрөөд байхада, Владимир Пронтеев курсаяа амжалтатайгаар дүүргэжэ, Орлик тосхоной клубай киномеханигаар табигдаһан намтартай. Тэрэ үедэ, 1950-яад онуудаар, манай Ахын аймагай нютагуудта киномеханигууд дуталдадаг, тиимэһээ Володишье хүндэтэйгөөр хүлеэгдэжэ, залуу наһанайнгаа эршэ хүсэ гарган хүдэлжэ эхилээ һааб даа. Түрүүшын үедэ элдэб бэрхэшээлнүүд, дутагдал ушараа. Гэбэшье залуу киномеханик энэ тэрэ дутагдалнуудые дары усадхажа, кино харуулалгаяа улам һайжаруулхын тула аһан шадалаараа оролдодог һэн. Володиин даажа абаһан «Киев» түхэлэй киноаппарат хододоо бүрин бүтэн, аршагдаһан, заһабарилагдаһан байдаг. Тиимэһээ сеансын үедэ лентэ таһарха, аппарат эбдэрхэ гээшэ огто ушардаггүй һэн.

— Киномеханик Володя ажалдаа оролдосотой бэрхэ, хүн зондо кино һайнаар харуулдаг,—гэжэ Орлик тосхоной зон байн байтараа хэлсэдэг болобо. Тиигэжэл һайнаар ажаллажа байтараа нэгэтэ аймагай Соведэй гүйсэд комой соёлой таһагта уригдаба.

— Зай, дээшээ һүүгыт, — гэжэ таһагые даагша тэрэнэй орожо ерэхэтэйнь сасуу уриба.—Бидэ танине Сорогой участогто киномеханигаар табиха гэжэ шиидээд, зүбшэлсэхэ гээ һэмди. Тэндэхи 3—4 участогта кино харуулха хүдэлмэри огто ябуулагданагүй. Холын малшадһаа гомдол ородог болоо. Энээниие һэргээгээ һаа, та, Владимир Шагжиевич, юун гэжэ һананабта?

— Холын малшад зүб гомдол барина ха юм. Ошоод, хүдэлжэ туршаха болоол даа,—гэжэ Пронтеев дурадхалыень зүбшөөжэ, Сорогой участогта хүдэлхөөр ошоһон юм.

Владимир Пронтеев Сорогой участогта мүнөө болотор арад зондоо кино харуулжа, магтаалтай һайнаар хүдэлнэ. Сорог, Хүүргэ, Бүгсөөн, Дэбиин-Гол гэдэг һууринуудай малшадта кино харуулжа, тэдэниие баясуулна, урмашуулна. Тэрэ сагта машина, мотоцикл хаанаһаа байха һэм даа. Эмээл моринда кинолентэнүүдые ганзагалаад, холын малшадта ошодог һэн. Үгышье һаа, үбэлэй сагта хүлдөө коньки үмдөөд, кинолентэнүүдээ нюргандаа үргэлөөд, Аха, Дэбиин-Гол өөдэ яһала гүйлгэдөө һааб даа. Заримдаа шарга дээрэ тэрэнээ ашаад, шэрээдшье ябадаг һэн. Юрэдөө, иимэрхүү бэрхэшээлнүүд түрүүшын үедэ яһала олоор дайралдаа, теэд тэдэниие Володя дабажа гарадаг бэлэй.

Он жэлэй ошохотой хамта, хадата Ахын киномеханигуудташье шэнэ киноаппарадууд, шэнэ оньһон түхеэрэлтэнүүд асарагдаба. «Украина», «КН-15» түхэлэй шэнэ киноаппарадууд бии болобо. Мүнөө Владимир Шагжиевичай мэдэлдэ 5 киноаппарат бии. Тэдэнэй тоодо «КН-15» түхэлэй үргэн лентэтэй аппарат Сорог тосхоной клубта тодхогдожо, нютагай хүн зоной урмашан баясахань гайхалгүй.

— Юрэдөө, манай клубта кино городойхиһоо дутуу бэшээр харуулагдадаг юм даа,—гэжэ тосхоной хүн хүхилдэдэг болонхой.

Һара, квартал бүхэнэйнгөө түсэб дүүргэбэл, һанаагаа амараад ябаха хэрэггүй гэжэ Владимир Шагжиевич шэбшэдэг. Кино харуулхадаа абяаень, гэрэлыень тааруулжа, һайнаар харуулха гэжэ оролдодог. Тиимэл хадань эндэхи зон тэрэнние тон ехээр хүндэлдэг, холын гүүртэ, отарануудай малшад, хонишод тэрэнние хүндэтэй айлшан мэтээр хүлеэн байдаг ха юм.

Нүхэр Пронтеев юһэдэхи табан жэлдэ эрхим һайнаар хүдэлжэ гараа. Республикын кинофикациин управлениин зүгһөө Хүндэлэлэй грамотануудаар, үнэтэ бэлэгүүдээр хэды дахин шагнагдаа. «Социалис мүрысөөндэ илагша» гэһэн тэмдэгтэ хүртөө.

Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэбые Ахын аймагай кинофикациин хүдэлмэрилэгшэд амжалтатай һайнаар дүүргэжэ, республика дотор дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлээ һэн. Тиигэжэ республикын кинофикациин управлениин зүгһөө дамжуулгын Улаан тугта хүртөө бэлэн. Хоёрдохи кварталдашье тэдэнэр баһал амжалтатай гараа. Ахын аймагай кинофикациин хүдэлмэрилэгшэдэй эдэ бүхы амжалтануудта Сорог тосхоной киномеханик Владимир Шагжиевич Пронтеевэй оруулһан хубита горитой даа.

Д. ДУГАРОВ.

ЭРДЭМ БЭЛИГЭЙ ГУЛАМТА

«Эрхим баян—эрдэм бэлиг» гэжэ манай буряад арадай сэсэн мэргэн үгын удхые хэн мэдэхэгүйб даа. Ном хүнэй эгээн дүтын хани нүхэр гэлсэдэг. Тэрэнтэй нүхэсэһэн хүн бүхэн олон юумэ һайн мэдэхэ, ямаршье асуудалда үнэншэмэ тодо харюу үгэжэ шададаг. Оршон тойронхи байгаали, Эхэ оронойнгоо эртэ урдын, мүнөө үеын түүхэ, дэлхэйн арадуудай соёлой дундаршагүй баялиг болон бусад олон асуудалые хүн зон уншажа мэдэдэг, ойлгодог ха юм.

Элдэб мэргэжэлтэй үбгэн, залуушье хүнүүдэй, һургуулиин хүүгэдэй һонирходог элдэб асуудалнуудые «Знание» магазин дүүрэн хангажа байдаг. Улаан-Үдэ хотын худалдаа наймаанай эгээл үнинэй коллективүүдэй тоодо номой тус магазин ородог. Бүри багахан үхибүүн ябахадаа дуратай номоо эндэһээ абаһан олохон хүнүүд мүнөө энэ магазин орожо, өөһэдынгөө хүүгэдтэ хэрэгтэй һуралсалан зүйлнүүдһээ эхилээд, һонирхолтой зохёолнуудые худалдажа абана.

«Знание» магазинда 24 хүн хүдэлмэрилнэ. Тэдэнэй олонхинь залуушуул. Тус коллектив номой магазинуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, «Книготоргын» дамжуулгын Улаан тугта хүртэжэ байдаг. Магазинай хүдэлмэрилэгшэд 7 һарынгаа түсэб амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа гэхэ гү, али бүхыдөө 37 мянган түхэригэй ном һудар, хүгжэмэй литература болон канцеляриин хэрэгсэлнүүдые хүн зондо наймаалаа.

Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй түсэбые тус коллектив декабриин 27-до дүүргэхээр, даабариһаа гадуур 5 мянган түхэригэй ном хүн зондо худалдахаар хараална. Урдаа табиһан зорилгоёо амжалтатайгаар дүүргэхэ арга боломжо «Знание» магазинай наймаалагшадта бии гү гэһэн асуудалаар директор Варвара Николаевна Мирошниченкэдэ хандахадамнай, тэрэ иигэжэ хэлэбэ:

— Бидэ жэлэй туршада 391 мянган түхэригэй ном, канцеляриин хэрэгсэлнүүдые хүн зондо наймаалха түсэбтэйбди. Урдаа табиһан зорилгомнай тодо. Байгша ондо манай коллектив һара бүриингөө даабариие 2—3 процентээр үлүүлжэ шадаа. Үдэр бүри манай коллектив хүн зондо 1650 түхэригэй элдэб ном, бусад хэрэгсэлнүүдые наймаална.

Улаан-Үдын Куйбышевай гудамжада оршодог энэ магазинда ороходо, досоонь тиимэшье уужам бэшэшье һаа, тааруу зохидоор табигдаһан тагуудта янза бүриин номуудые худалдан абагшад өөһэдөө шэлэхэ аргатай. Үдэр бүри эндэ хэдэн мянган хүн орожо, өөһэдынгөө дуратай ном худалдан абахаһаа гадна, захил абадаг столдо хандажа, хэрэгтэй литература бэшүүлжэ байдаг. Мүнөө үедэ 1977 ондо хэблэгдэхэ номуудай захил зонһоо абтана. Захил хэдэг дэбтэрые ижажа һонирхоходо, уран зохёол болон бусад литература олон.

Магазинай таһаг бүхэнэй наймаалагшадай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Кварталай дүнгөөр эрхим үрэ дүн туйлаһан коллективтэ дамжуулгын вымпел барюулагдана. Галина Еремеевна Хамнуевагай даадаг һуралсалай, ниитэ-политическэ номуудай таһаг хоёрдохи кварталай дүнгөөр бусад сооһоо онсо шалгараа. Тус магазинай эгээл хуушанай хүдэлмэрилэгшэдэй нэгэн Галина Николаевна Бахаева, наймаалагшад Валентина Раднаевна Дамбаева, Светлана Балдановна Балданова, залуу басаган Галина Хаптургаева гэгшэд ажалдаа оролдосотойгоор хандадаг, социалис мүрысөөндэ эрхим дүнгүүдые туйлажа, хамта хүдэлдэг нүхэдтөө ёһотой жэшээ харуулдаг байха юм.

— Байгша ондо нютагай хэблэлээр барлагдаһан ямар зохёолнууд хүн зондо худалдагдааб,—гэжэ уран зохёолой таһагые даагша Светлана Балдановнада хандабабди.

— Мүнөө үедэ айл бүхэн һонин роман, тууржа, поэмэ, шүлэгүүдые олоор худалдан абадаг болонхой. Зунай эхеэр Цырен Галановай «Хун шубуун» гэжэ шэнэ роман худалдаанда гаргагдажа, хэдэн үдэрэй туршада зоной дунда тараагдаа. Мүнөө үедэ Д. Батожабайн «Улын бүргэдүүд», С. Цырендоржиевай «Встречный огонь» гэжэ Москвада хэблэгдэһэн повесть болон бусад зохёолнууд худалдан абагшадай анхаралда табигдаба.

Номой магазинай коллектив хараалһан даабаринуудаа болзорһоонь урид дүүргэхын, зоной захиһан номуудые сагтань асаруулхын тула оролдожо байнхай.

Д ХУБИТУЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Знание» магазинда орогшод дуратай номоо шэлэжэ байна.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Һуралсалай жэлэй урда тээ

БАГШАНАРАЙ КОНФЕРЕНЦИ

Буряадай АССР-эй техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй һуралсалай шэнэ жэлэй урдахи ээлжээтэ конференци августын 25-да Улаан-Үдэдэ зарлагдаба. Энэ конференци дээрэ «КПСС-эй XXV съездын эрилтэнүүдэй ёһоор техническэ мэргэжэл олгодог дунда һургуулинуудай һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хүдэлмэриин үүргэ дээшэлүүлхэ» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Техническэ мэргэжэл олгодог 7-дохи училищиин фойе соо зон дүүрэн. Училищиин хоёрдохи дабхарта һуралсалай ба методическа хүдэлмэреэр, мүн техническэ мэргэжэл олгодог училищинуудай **һурагшадай уралан бүтээһэн элдэб детальнуудай выставкэ үргэн ехэ таһалга соо нээгдэнхэй. Эндэ республикын училищинуудай багшанарай ба һурагшадай хэһэн эрхим детальнууд таблатай. Энэ выставкэ олоной анхарал татана.**

Үглөөнэй 10 часта конференци хүдэлмэреэ эхилээ. Дээрэ хэлэгдэгшэ гол асуудалаар техническэ мэргэжэл олгодог һуралсалай Буряадай республиканска управлениин начальник И. П. Суетин элидхэл хэбэ. Элидхэлэй һүүлээр залуу мэргэжэлтэдые амаршалга, элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ болоо. Энээгээр түрүүшын үдэрэй ажал дүүрэһэн байна.

Хойто үдэрынь конференцидэ хабаадагшад өөр өөрынгөө мэргэжэлээр таһаран, хэдэн секци боложо хубаараад, хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлбэ.

Училищинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй секци, тоо бодолгын, физикын ба химиин багшанарай секци, хэлэ бэшэг ба ниитын эрдэмүүдые заадаг багшанарай секци, хүмүүжүүлэгшэд ба библиотекарьнүүдэй, барилгын мэргэжэлтэд ба автомобилистнүүдэй ба бусад секцинүүдтэ өөр өөрын тодорхой темээр хөөрэлдөөн болоо.

Конференциин хүдэлмэридэ **ниитын** ажал ябуулагшад ба дээдэ һургуулинуудай багшанар хабаадалсаһан байна.

Д. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ҺУРАЛСАЛАЙ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН

ТАЛЛИН. ҺУРАЛСАЛАЙ ШЭНЭ ЖЭЛЫЕ УГТУУЛАН, ХОТЫН ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ЭМХИ ЗУРГААНУУД ХЭДЭН ОЛОН ЯАРМАГУУДЫЕ НЭЭҺЭН БАЙХА ЮМ. ҺУРАГШАДТА ХЭРЭГТЭЙ БОЛОХО БҮХЫ ЗҮЙЛНҮҮД ЭНДЭ БИИ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ТҮРҮҮШЫН НОМ.

ТАСС-ай фотохронико.

СОВЕТ ДЕМОКРАТИ, ТЭРЭНЭЙ ХҮГЖЭЛТЭ

сулөө олгохо тухай нимэ эрхэ олгохо жо хадаа бодото ти туйлахын тулада түрүүшын лэ алхам ээд научна коммубайгуулагшад ходо байгаа. Өөрынгөө ниие, өөрынгөө горорынгоо гүрэниие удахэрэгтэ общественшуудые эдэбхитэн баадулха бодото арнуудые нээхээр альна ба полиэрхэ нүхэсэлнүүдые бии дохи шухала алхам эдэнэр харадаг

оор хэлэхэдэ, оротын хэрэгүүдые хэрэгтэ олониитые олоор хабаадуулсоциализмын үедэратиин үг зорилго. шанар тодорхойлдог Газар, уһан, заводууд, үүд, банкнууд үсөөхүнүүдэй мэдэлэй бүгэдэ арадайүн. Общественн нимэ хадаа тон шухала ниитын харилсаахүгжөөхэ, бэхижүүлэрхэ нүхэсэл мүн

табан жэлэй совет общественн бүхы талыень ическа болгон нарин тулада ехэ юумэн Нэн түрүүн Совеүүргэ үргэдхэгдэһэн Соведүүд хадаа гүрэзургааншье байарад зонойнгоо организацишье болоАрад зоной бүхы дундаһаа һун2,2 миллион депуСоведүүдтэ тооДепутадуудай хаолонхинь хүдэлмэриба тарлашад юм, бэшэинтеллигенци багшанар, врачэрдэм хаанан, соёлырын ажал ябуулагшад. ба профсоюзан хүшэд арадай ажабалбаринуудан мэргэжэлтэд болоно. 30 миллион шахуу совет эрхэгэд Соведүүдэй эдэбхитэд юм, гүрэниие ударидаха ехэшье, орёошье хэрэгтэ эдэнэр Соведүүдтэ һайн дураараа туһална.

КПСС-эй үүсхэлээр СССР-эй Верховно Совет һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэ хэдэн тогтоол баталан абаһан байна. Эдэ тогтоолнуудаар нютагай Соведүүдэй — районуудай, городуудай, сельскэ Соведүүдэй эрхэ үргэдхэгдөө, засагай дээдын зургаануудай хэдэ хэдэн эрхэ эдээндэ дамжуулагдаа. Союзна гү, али республиканска министерствэнүүд болон зургаануудай мэдэлэй аад, эдэнэй газар дээрэ оршодог заводууд болон фабрикануудай хүдэлмэриие түсэблэхэ ба хоорондонь зохилдуулха хэрэгтэ нютагай Соведүүдэй үүргын дээшэлүүлэгдэһэн тухайда эндэ хэлэгдэнэ. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай, организацинуудай мэдэлдэ байһан гэр байранууд нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ оруулагдаһан байна. Эдээнһээ ондоо нютагуудтахи засагай зургаанууд — хизаарнуудай, областьнуудай, округуудай Соведүүдэй эрхэ үргэдхэхэ хуулинуудые шэнэ табан жэлэй туршада баталжа абаха дурадхал партиин Центральна Комитет КПСС-эй XXV съезд дээрэ оруулаа һэн.

Нютагуудтахи Соведүүдэй эрхэ дээшэлүүлхэдэ, тэрээнтэй хамта тэдэнэй түлөөлэгшэд — депутадуудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые үргэдхэхэ хэрэгтэй болоно. Соведүүдэй депутадуудай эрхэ уялга тухай хуули СССР-эй Верховно Совет 1972 ондо баталан абаа һэн. Энээнэй урда тээ хүсэндөө байһан депутадуудай эрхэ ба уялганууд тухай хуули ёһо согсологдожо, улам хүгжөөгдөө, мүн тэрэшэлэн эдэ эрхэнүүдые үргэдхэһэн ба элирүүлэн тодорхойлһон хэдэ хэдэн шэнэ дүримүүд энээн соо оруулагдаа бэлэй. Жэшээнь, депутадуудтай гүрэнэй элдэбын зургаануудай харилсаха уялганууд элирхэйлэгдэнхэй.

Соведэй политическэ байгуулалта болохо ниитын организацинууд: профсоюзууд, кооперативна нэгэдэлнүүд, залуушуулай, спортивна организацинууд, соёлой эрдэм, техникын бүлгэмүүд, зохёохы ажалтанай холбоонууд гэхэ мэтэнүүдэй байдалда ехэ хубилалтанууд болонхой. Эдээнэй хүдэлмэридэ һүүлэй жэлнүүдтэ болоһон онсо шэнжэ гэхэдэ, эдэ эмхинүүдэй хүсэ нүлөөн ехэ болоо, тоонь олошороо, нэрэ хүндэнь дээшэлээ. Жэшээнь, 1972 оной март һараһаа эхилээд нэгэдэмэл профсоюзуудта хүдэлмэришэд, алба хаагшадай тоо 98 миллион байһанаа 107 миллион болотороо олошороо. 1970 оной май һараһаа комсомолшуудай тоо 27 миллионһоо 35 миллион хүн болотороо олошорһон байна.

Ниитын шэнэ нэгэдэлнүүд бии болоод, хүгжэжэ байна. Байгаали хамгаалха, номдо дуратайшуулай бүлгэмүүд, харин оронуудай арадуудтай хани барисаа тогтооход нэгэдэлнүүд һаяшаг бии болоо һэн.

Энээнэй хажуугаар ниитын организацинуудай ажал ябуулга үргэдхэхэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Профсоюзуудай жэшээ дээрэһээ энэ илангаяа элеэр харагдана. 1971 ондо баталан абтаһан профсоюзай фабрикын, заводой комитедэй эрхэ тухай дүримэй ёһоор, жэшээнь, комитедэй гэшүүд ямаршье хаалтагүйгөөр предприятинуудай цехүүдтэ, таһагууд болон албануудта орожо хараад, захирганайнь зургаанһаа хэрэгтэй документнүүд болон тоо, баримтануудые эрихэ эрхэтэй юм. Ажалай эрхэ байдал һайжаруулха, хамтын договорнуудай дүүргэлтэ тухай хэмжээнүүдэй бэелүүлэгдэжэ байһан тухайда хүтэлбэрилхы тушаалтад профсоюзай организациин үмэнэ саг сагтань тоосожо байха уялгатай. Ажалаа ябуулхын тулада, суглаануудые үнгэргэхын тулада предприяти бүхэнэй захирган профсоюзай организацинуудта бүхы түхеэрэлгэтэй гэр байра үгэхэ, транспорт болон хэлхээ холбооной хэрэгсэлээр эдэниие хангаха ёһотой гэжэ хуули уялгална.

Профсоюз гээшэ предприяти бүхэндэ гансахан шалгаха уялга дүүргэдэг бэшэ юм. Нэгэшье директортэ үгтөөгүй эрхэ профсоюзда үгтэнхэй гэбэл: социальна мүнхэлэлгын гүрэнэй жасые мэдэжэ хубаадаг юм.

Хүдэлмэришэдые ажалда абажа хүдэлгэхэ, ажалһаа гаргаха хэрэгые шалгаха гээшэ профсоюзуудай шухала уялгануудай нэгэн болоно. Профсоюзай комитедэй зүбшөөлгүйгөөр нэгэшье хүдэлмэришэн гү, али алба хаагша ажалһаа гаргагдаха ёһогүй. Хэрбээ ажал тухай хуули ёһо хазагайруулаа гээшэ һаань, предприятинуудайнгаа гү, али захирганай зургаанай ямаршье хүтэлбэрилэгшые тушаалһаань гаргуулха эрилтэ хэхэ эрхэтэй байһан ушар хадаа профсоюзуудай үргэн ехэ эрхэтэй байһыень гэршэлнэ.

Профсоюзуудаар дамжуулан, ажалшад ажахын түсэбүүдые зохёохо, олзо доход, гэр байра хубаарилха хэрэгтэ хабаадалсадаг, юумэнэй сэнгэй бии болохые хинадаг юм. Эдэнэрэй зүбшөөлгүйгөөр шэнэ цехүүд гү, али заводууд ашаглалгада оруулагдахагүй, нормо шэнээр харагдаха ёһогүй юм.

Ажалшадые үйлэдбэриие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ хабаадуулха шэнэ арга нүхэсэлнүүдэй нэгэн хадаа профсоюзуудай үүсхэлээр заводууд болон фабриканууда байгуулагдаһан саг үргэлжын зүблөөнүүд болоно (эдэнэрэй эрхэ ба уялганууд тухай дүрим СССР-эй Министрнүүдэй Соведээр, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Соведээр 1973 ондо баталагдаа һэн). 1976 оной январиин 1-нэй мэдээгээр иимэ зүблөөнэй тоо 130 мянга гаран болоод байба, 65 процентнь хүдэлмэришэдһөө, мүн тэрэшэлэн захирганай зургаанай, ниитын организацинуудай түлөөлэгшэдһөө бүридэдэг һунгуулиин эдэ зургаанууд үйлэдбэри хүгжөөхэ гол үндэһэн асуудалнуудые зүбшэдэг, предприятинуудай хүдэлмэри һайжаруулха талаар зүбшөөл-дурадхалнуудаа хүтэлбэрилхы зургаануудтань оруулдаг юм.

Зууһаа үсөөн бэшэ хүдэлмэришэдтэй завод гү, али фабрика бүхэндэ иимэ суглаанууд бии болгогдонхой. Таба гаран миллион хүдэлмэришэд ба алба хаагшад эдээндэ тоологдоно. Үйлэдбэри һайжаруулхын, ажалай эрхэ байдал һайн болгохын тулада иимэ зүблөөнүүдэй зохёоһон мянга гаран дурадхал 1975 ондо бодотоор бэелүүлэгдээ һэн.

Үндэр мэдэрэлтэй, сүлөөтэ олониитын зохёохы ажалай аша үрэ, эрхэтэнэйнгээ эрхэ улам эдэбхитэйгээр хэрэглэһэнэй, ниитын ажабайдалые зохёон байгуулха хэрэгтэ улам эдэбхитэйгээр хабаадаһанай ашаар лэ манай ниитын хүгжэлтын амжалтанууд туйлагдаха байна. Эгээл иимэһээ коммунизм байгуулгын замаар улам саашаа дабшажа ябаһан ушар хадаа социалис демократиие саашаданъ заагүй хүгжөөдэг хуулитай гээшэ, гээд Европын Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай конференци дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев хэлээ һэн.

Владимир СИРЕНКО,
КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи ниитын эрдэмэй академидэ һурагша.
(АПН).

КАЗАХАЙ ССР. Джамбулска областиин Луговской моридой заводто үүлтэр һайнтай моридые үсхэбэрилдэг. Эндэ ахалтекинскэ, донской болон бусад үүлтэрэй морид бии. Уула газарай бэлшээринүүдтэ һайн үүлтэрэй 1700 толгой адуун бэлшэнэ. Казахстанай моридые Англи, Франци, ФРГ, Итали, Голланди худалдан абадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заводой хадын бэлшээридэхи «Улаан һэеы гэр». Адуушад шэнэ ном абахаяа, һүүлэй һонинтой танилсахаяа, шэнэ газетэнүүдые уншахаяа эндэ ерэдэг.

ТАСС-ай фотохронико.

Соёл культурын һонин

МОСКВАДА ХЭБЛЭГДЭБЭ

Шэнэ ном

Уран зохёолшо Сергей Цырендоржиев «Хүлгөөтэ һуни» гэжэ номоороо уншагшадта мэдээжэ болоһон юм. Энэ туужань «Байгал» журналда хэблэгдэжэ, олон тоото уншагшадай анхарал татаа бэлэй. Зохёол шэнжэлэгшэд, шүүмжэлэгшэд хажуу талада байгаагүй, һанамжа дурадхалаа хэлээ һэн. Һүүлээрнь Буряадай номой хэблэлээр тэрэнь ном боложо гараа.

Байгаалида инаг дуратайгаар, гам наринаар хандахые туужа дотороо харуулхаһаа гадна, нэгэ һүниин туршада түймэр саралгада хабаадаһан геройнуудайнгаа абари зангые, түхэл шэнжые уран хурсаар, үнэншэмэ тодоор зураглана. Туужын үйлэ хүгжэлтэ зүрилдөөтэй шанга, тиимэһээ уншахада һонирхолтой. Гол геройнуудайнь сэдьхэл гал түймэроор соробхилжо, инаг дуранай унтаршагүй хүсэтэйе үшөө дахин гэршэлнэ. Шухалань гэхэдэ, автор мүнөө сагай байдалые тон зүбөөр зураглан харуулхаһаа гадна, өөрынгөө үеын хүнүүдэй дундаршагүй баян һанал бодолые, зориг эрмэлзэлые һайн мэдэхэ байһанаа мэдүүлээ. Ушар иимэһээ тус туужа мүнөө сагай байдалые харуулһан эрхим зохёолнуудай тоодо ороһон юм.

Һүүлээрнь уран зохёолшо «Үүрэй солбоной һайхан гэээшэнь» гэжэ туужа бэшээд, ном болгуулжа гаргуулаа бэлэй. Дайнай үеын хүдөөгэй байдал тус зохёол дотороо харуулна. Эсэгэ ороноо алуурша дээрмэшэдһээ хамгаалхаяа холын фронт ошоһон эрэшүүлэй орондо үхибүүд, һамга бэреэдүүд, үбгэд, хүгшэд али бүхы ажал хэжэ, Илалтын үдэрые дүтэлүүлэлсэнэ. Энэ талыень уран зохёолшо илангаяа хурсаар, зүрхэ сэдьхэл доһолгомоор зураглан харуулжа шадаа. Үшөө нэгэ һайн талань гэхэдэ, аха дүү совет арадуудай хани нүхэсэлые онсолон тэмдэглэһэн байна. Иимэл хадаа баатар совет арад, манай ороной сэрэг эгэршэгүй хүсэтэй гэжэ ойлгуулна.

Энэ хоёр туужань ород хэлэн дээрэ оршуулагдажа, Москвагай «Современник» гэжэ номой хэблэлээр гараад, «Встречный огонь» гэһэн гаршагтайгаар орон соогуур тараагдаба. Тус номынь табин мянган хэһэгтэйгээр гараһан байна. Шэмэглэл гоёолтонь одоол зохидоор, нюдэндэ дулаанаар хэгдээ.

Уран зохёолшод Т. Ошанина, Ю. Шестакова гэгшэд оршуулһан байна.

М. ОСОДОЕВ.

Уран һайханай бүлгэм

БУРЯАД ДУУНУУД ПОЛЬШОДО ЗЭДЭЛЭЭ

«Бидэ Байгалһаабди» гэжэ соносхоһон гаршагууд Варшава, Вроцлав, Лодзь хотонуудай хүн зоной анхаралда табигдаһан байна. Энэ хадаа Улаан-Үдын шэлэй заводой соёлой байшангай уран һайханай бүлгэмэй нэрэ. Польшодо айлшалхадаа, манай артистнар олон концертнүүдые харуулаа. «Алдарта Байгал — арюун далай» гэжэ дуун һүрөөтэй гоёор зэдэлжэ, искусствада дуратайшуулые баясуулаа. Композитор А Андреевэй найруулһан «Эгэшэ аха хоёрни», «Хүбүүнэй дуун» гэжэ дуунууд ханхинаһан байна. Эдэ дуунуудые манай республикын арадай хүгжэмэй фестивалиин дипломант Максим Раднаев гүйсэдхэжэ, полягуудай магтаал һайшаалда хүртөө. Светлана Войлошникова Елена Зятькова хоёрой уян нугархайгаар, сортоотойгоор гүйсэдхэһэн «Амаршалгын хатарые» харагшад халуунаар угтаба.

Манай соёлшод Польшын гүрэнэй драмын театрта орожо, музей болон соёлой байшангуудаар ябажа, аха дүү арадай соел искусстватай танилсаа.

В. СМОЛИНА.

Уран зураг

ҺОНИРХОЛТОЙ ВЫСТАВКЭ

Бата Жалсанович Бирбаев саһан мундаргата Саянай хойморто ажаһуудаг, гоё һайханаар ехэл һонирходог юм. Нютагай дунда һургуулида ажалай хэшээл зааха зуураа, һурагшадые уралан дархалха, зураха дадалтай болгоно. Арбаад жэлэй урда Б. Бирбаев дархa хэжэ эхилээ. В. И. Ленинэй броневи: дээрэ зогсожо, үгэ хэлэһые тэрэл зандань уралан зохёогоо бэлэй. Тусхай мэргэжэлгүй уран дарханай хэһэн шэнэ бүтээлнүүд Хэрэндэ түрүүшынхеэ эмхидхэгдэһэн уран зурагай выставкэдэ табигдажа, хүн зоной анхарал татана.

Тусхай мэргэжэлтүй арбаад уран зураашадай, дархашуулай зүйлнүүд табигдаа. Түмэр түншэжэ, модо һиилэжэ, няажа хэгдэһэн бүтээлнүүдһээ гадна, уран зурагууд хүнэй анхарал татана.

Хэрэндэ ажаһуудаг Норжоп Жаповна Аюрова В. И. Ленинэй дүрэ-зурагые бүд дээрэ уран наринаар угалзатуулан оёходоо, багшын сэсэн һонор харасые, энеэбхилэлые онсо тэмдэглэжэ шадаа. Аюровагай хэһэн «Балта ба хадуур» гэжэ зурагай угалза хээнүүд мүн баһа һайшаагдана. Ольга Базаровна Аюшеева модоной улха, үйһэ болон мориной хилгааһаар аяга, түйсэ, хибэс гэхэ мэтын бүтээлнүүдые урлаһан байна.

Алташа, мүнгэшэ дархан Б. Ангархаев буряад маягай хуушан утализануудые бэрхээр хэрэглэжэ, буряад эхэнэрэй һиихэ, бугааг болон бусад вүүдхэлнүүдые гоё һайханаар бүтээгээ. Тиихэдэ жолоошон Юрий Пятницкий уран зурагуудаа мүн баһа дурадхаа. Манан дэнзэтэй, саһан малгайтай, ногоон хормойтой мундаргануудые тоһон шэрээр зуража, «Манай хаданууд» гэжэ нэрлэһэниинь онсо удхатай. Виктор Сажин тоһон шэрээр зураһаа гадна, гуашь, акварель гэхэ мэтые тон наринаар хэрэглэнэ. «Аршаанай хажууда» «Түрүүшын саһан» гэжэ хоёр зурагынь байгаалиин гоё һайханиие элирхэйлнэ. Сажин 14 зураг выставкэдэ табяа.

Тус выставкэдэ табигдаһан эрхим һайн зүйлнүүд Хэрэндэ баригдажа байһан нютаг ороноо шэнжэлгын музейдэ һууриня эзэлхэ юм.

Е. БУРДУКОВСКАЯ.

Хүдөөгэй артистнар

ЯРУУНАДАА МЭДЭЭЖЭ

Хүдөөгэй ажалшад үдэшэ бүри сэнхир экранаар хатар, зүжэгүүдые хаража баясаашье һаа, артистнартай улаан нюураараа уулзажа, зүжэг наадыень бүри дүтэһөө хараха дуратай юм. Артистнаршье удаан хүлеэлгүүлэнгүй, саг үргэлжэ айлшалан ерэдэг шуу.

Тиимэ агитбригада Яруунын соёлой байшангай дэргэдэ эмхидхэгдээ. Нютагай соёлшод репертуараа шэнэдхэн зохёожо, холын хүдөө бригадануудаар, загаһашадаар ябажа, концерт наада харуулжа байна. Шог ёгто үгүүлэл, шүлэг онсо маягтайгаар, уран хурсаар уншана, дуу, хатар гүйсэдхэнэ. Ажалай шанарта анхаралаа илангаяа хандуулна.

Бэлигтэй бэрхэ дуушад, хатаршад тус агитбригадада олон. Жэшээнь, Мэдэгма Гындунова хуушан буряад дуунуудые уянгатуулан хангюурдахадаа, зоной сэдьхэл уяруулдаг. Баяр Цыденовэй хатарнуудта буряад арадай маяг түхэл харуулагдана.

Нютагай соёлшод таряа хуряалга дээгүүр шэнэ программатайгаар ябахые бэлдэнэ.

Г. БАЗАРОВ.
Яруунын аймаг.

Башкирай АССР «Байрамгуловский» совхозой соёлой ордоной хатарай ансамбль ажалшадай дунда мэдээжэ болонхой. Ямаршье һаиндэр, тарилга дүүргэһэнэй баяр сабантуй тэдэнэй хабаадалгагүйгөөр үнгэрдэггүй.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: хатарай ансамбль башкир арадай хатар гүйсэдхэнэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ТОБШОХОНООР...

▽ ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭЭР «Урожай» бүлгэмэй Түбэй соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Московско областиин Ступино хотодо болобо. Оронойнмнай 500 шахуу эрхим бэрхэ хүнгэн атледүүд энээндэ хабаадаһан байна.

Алас-Дурна зүгэй зоныи чемпионка, Буряадай хүдөө ажахын институдай багша Мария Зырянова 800 метртэ урилдахадаа, энэ зайе 2 минута 10,2 секунда соо гаталжа, хоёрдохи һуури эзэлбэ. СССР-эй суглуулагдамал командын гэшүүн, уласхоорондын классай спортын мастер Раиса Серединовада гартаһан байха юм. Тиихэдээ Евдокия Ли гэгшын 1969 ондо тогтооһон республикын рекордые М. Зырянова 0,8 секундаар шэнэлээ. Энэнь дундуур зайда урилдадаг бэрхэ спортсменкымнай ээлжээтэ ехэ амжалта болоно.

Сэлэнгын аймагай түлөөлэгшэ Владимир Брянский мүн лэ энэ зайда урилдахадаа, табадахи һуурида гараба — 1,55 минута.

▽ ЭДИРШҮҮЛЭЙ дунда волейболоор Алас-Дурна зүгэй зонын наадануудта хабаадахаяа республикымнай суглуулагдамал команданууд мордоо. Басагаднай — Благовещенск, хүбүүднай Шэтэ хото ошобо.

▽ 100 МЕТРТЭ урилдаан хадаа хүнгэн атлетикын орёо зүйлнүүдэй нэгэн гэжэ тоологдодог юм. Эндэ анханай бушуу түргэн, хурдан солбон, хүсэ шадалтай байхаһаа гадна, эдир залуугай охин, үдэр бүриин һорилго, бэлэдхэл хэрэгтэй.

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой физкультура ба спортын талаар инструктор Александр Базаев иимэ шэнжэнүүдтэй хүн юм гэхэдэ алдуу болохогүй. Энэ жэлдэ А. Базаев хэдэн мүрысөөндэ хабаадахадаа, үндэр үрэ дүнгүүдые харуулһан байна. Һаяшаг Москва шадархи Подольск хотодо болоһон мүрысөөндэ тэрэ 100 метрые 10,5 секунда соо гаталжа, Владимир Массоверэй тогтооһон республикын рекордые дабтаба.

▽ 1957—1958 онуудта түрэһэн эдиршүүлэй дунда боксоор Россин Федерациин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Таганрог хотодо нээгдэхэнь.

Спортын мастерта кандидадууд: Буряадай багшанарай институдай студентнэр Виктор Трескин, Виктор Намжилов, технологическа институдай студентнэр Сергей Укоев, Дмитрий Жигжитов гэгшэд манай республикын суглуулагдамал командада оруулагдаба.

Энэ жэлдэ Буряадай багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын факультедэй 2-дохи курсын студент Виктор Намжилов ехэ ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, амжалта, илалта туйлаһан байна. Тодорхойлон хэлэбэл, «Буревестник» бүлгэмэй Россин ба Түбэй Соведүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ илажа, чемпионой нэрэ солодо хүртэһэн юм.

— Спортын мастерта кандидат Виктор Намжилов бар хүсэтэй, бушуу түргэн хүдэлсэтэй хүбүүн юм: Тиин саашадаа мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ, ринг дээрэ боложо байһан тулалдаанай ямар шэнжэтэйе ойлгожо шададаг болоходоо, тэрэ бэрхэ боксёр болохо аргатай, — гэжэ багшанарай институдай физическэ хүмүүжүүлгын кафедрын багша В. А. Ильин хөөрэнэ.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

СПОРТ

ЭЭЛЖЭЭТЭ НААДАНАЙ …

— СССР-эй «А» классай хоёрдохи бүлэгтэ наададаг манай зонын футболистнуудай дунда үшөө хэды уулзалга үнгэргэгдэхөөр үлөө хаб? Тиихэдэ «Сэлэнгэ» команда хэды уулзалга өөрынгөө стадион дээрэ наадахань бэ? — гэһэн асуудалнуудые манай газетын уншагшад зүб лэ табина. Юуб гэхэдэ, Улаан-Үдэ хотын, мүн республикымнай футболой нааданда дуратайшуул «Сэлэнгэ» командынгаа һайн амжалтатай ябахадань урмашан баясадаг, харин «бүдэрөөд» орхиходонь халаг эдаг шуу.

Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонодо түрүү һуури эзэлжэ, СССР-эй зургаан зоно сооһоо эрхимлэһэн командануудай түгэсхэлэй наадаа үнгэргэхэ үдэр хүрэтэр тэбхэр хоёр һара үлэбэ. Мүнөө манай зонын командануудай футболистнууд һүүлшынгээ наадан болотор 12 уулзалга үнгэргэхэ байна. Эндэл түрүүшын гурбан һуури эзэлһэн команданууд бусад зонын командануудтай наадаха эрхэ олохонь ха юм.

Манай «Сэлэнгэ» команда үнгэрһэн энэ үе соо 12, тэдэнэйнгээ зургаан уулзалгые өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэхэ юм. Тиимэһээ уулзалга бүхэнөө эрхим һайнаар үнгэргэжэ, түрүүшын табанай тоодо орожо шадалсаа һаань, һайн бэлэй гэжэ һанагдаха байна. Августын 19-дэ Эрхүүгэй «Звезда» командатай наадахадаа, зарим тэды алдуутайшье һаа, хэды һайн, добтолхы шэнжэтэй наада харуулаа һэм бэ? Тиин эдэнэр айлшадаа 3:0 тоотойгоор шүүжэ, мүрысөөнэй таблицада нэгэ һуури урагшаа дабшаба.

Энэ наадaнай урда тээ гэхэ гү, али августын 19-дэ Свердловскын «Уралмаш», Барнаулай «Динамо», Красноярскын «Автомобилист», Омскын «Иртыш», Шэтын «Локомотив» команданууд хорин хоёрдохи уулзалгаяа үнгэрһэн дээрэһээ удаадахи наадандаа хабаадалсаагүй.

Августын 23-най үдэр үнгэргэгдэһэн энэ уулзалгада зонын 10 командын футболистнууд хабаадалсаһан байгаа. Уулзалгын дүн хаража үзэхэдэ, гансахан Ангарскын «Ангара» командын футболистнууд Братскын «Энергия» командатай 1:1 тоотойгоор тэмсэжэ гараа. Нүгөөдүүлынь — айлшаар ошоһон командын футболистнууд талмайн эзэдтэ бултадаа шүүгдэһэн байба.

Гурбадахи һуури эзэлээд ябаһан Хабаровскын СКА командын футболистнууд Благовещенскын командые 1:0 шүүжэ, хоёр очко … Тиихэдэ Хабаровск… болистнууд наад… үшөө хоёр уулзалга… ралтын үдэр—август… манай «Сэлэнгэ» ком… наадаха Ижевскын … командын футбо… өөрынгөө стадион … Уфагай «Строитель» … дые 2:0 тоотойгоор … байна. Мүн энэ үдэр … ниин «Нефтяник» … Тагилай «Уралец» … дые 1:0 тоотойгоор …

Зонын бусад кома… — Томскын «Торпед… восибирскын «Чка… Хабаровскын СКА … востогой «Луч» кома… хойшолуулагдаһан … наадануудаа үсэгэл… нөөдэр үнгэргэбэ.

Уншагшадай … мүнөөдэрэй байдал… рысөөнэй таблица … добо.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	[illegible]
«Уралмаш» Сверд.	22	15	2	5	44:1
«Динамо» Барнаул	22	11	8	3	32:1
СКА Хабаровск	20	12	5	3	35:1
«Амур» Благовещенск	22	8	10	4	23:2
«Луч» Владивосток	21	9	7	5	32:2
«Чкаловец» Новосиб.	21	8	8	5	24:1
«Энергия» Братск	22	10	4	8	22:2
«Сэлэнгэ» Улаан-Үдэ	22	9	5	8	30:3
«Уралец» Нижний-Тагил	21	7	8	6	17:2
«Ангара» Ангарск	22	8	6	8	22:2
«Автомобилист» Крас.	22	7	5	10	23:2
«Звезда» Эрхүү	22	6	7	9	36:3
«Нефтяник» Тюмень	22	8	3	11	24:3
«Зенит» Ижевск	22	7	4	11	18:2
«Торпедо» Томск	21	6	6	9	17:2
«Иртыш» Омск	22	4	11	11	23:3
«Строитель» Уфа	22	6	2	14	23:3
«Локомотив» Шэтэ	22	2	7	13	12:4

Хилын саанаһаа

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

БЕРЛИН

СЕПГ-гэй ЦК-гай ПОЛИТБЮРОГОЙ ЗАСЕДАНИ

ТАСС

СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой заседани эндэ боложо, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневтэй Крымдэ хани ёһоор уулзаһан тухайдаа СЕПГ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Э. Хонеккерой хэһэн тоосоос шагнаад, уулзалгын дүнгүүдые нэгэн һаналтайгаар һайшааба.

Крымдэ болоһон уулзалга хадаа СЕПГ-гэй ба КПСС-эй, ГДР-эй ба СССР-эй хоорондохи аха дүү ёһоной харилсаанай шэнэ гэршэ болоно гэжэ СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюро сэгнэнэ. Энэ уулзалга СЕПГ-гэй IX съезд дээрэ, КПСС-эй XXV съезд дээрэ хараалагдаһан социалис ба коммунис байгуулалтын, эб найрамдал болон аюулгүй байдал хангалгын зорилгонуудые бэелүүлгэдэ шухала туһа хүргэхэ байна гээд Политбюрогой шиидхэбэри соо тэмдэглэгдэнэ.

ГДР ба СССР шахардуу байдал һуларуулгада саашадаашье нүлөөлхэ, Европодо эб найрамдал, аюулгүй байдал хангаха болон харилсаа холбоо тогтоохо хэрэгтэ ехэ хубитаяа оруулхаар шиидэнхэй байна гээд хоёр партиин хүтэлбэрилэгшэд уулзалгын үедэ мэдүүлээ.

КПСС-эй XXV съездын эб найрамдалта программые бэелүүлхэ талаар КПСС-эй ба Совет правительствын элдэб янзын үүсхэл эдэбхи уласхоорондын байдалай хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлнэ гээд СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюро тэмдэглэбэ

Хельсинкидэхи зүблөөн дээрэ соносхогдоһон амгалан тайбанаар зэргэ оршон һуулгын гол ёһонуудай бүхы гүрэнүүдэй байдалда, бүхы асуудалнуудта залан сэхээр бэелүүлэгдэхэ байһаниинь шухала гээд СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой шиидхэбэри дотор хэлэгдэнэ. ГДР-эй бэеэ дааһан байдалай эрхэнүүдтэ хоро хүргэхэ, тэрэнэй дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсаха гэһэн һэдэлгэтэй хархис хүсэнүүдэй ябуулганууд Хельсинкиин ёһо гуримда, Европодохи эб найрамдалай аша туһада таарахагүй байна гэжэ Крымдэ болоһон уулзалгын үедэ тэмдэглэгдээ гээд документ соо заагдана.

КПСС-тэй дайшалхы бата холбоо барисаатайгаар, аха дүү Советскэ Союзтай хамта дабшахадаа, СЕПГ ба ГДР-эй арад социализмын, коммунизмын, эб найрамдалай, аюулгүй байдалай замаар урагшаа бата найдамтайгаар дабшаха байна гээд СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой шиидхэбэри дотор тэмдэглэгдэнэ.

ТУРКУ

ЕВРОПЫН ХОТОНУУДАЙ УЛАД ЗОНДО ХАНДАЛГА

ТАСС

Финляндиин ба Советскэ Союзай анда хотонуудай түлөөлэгшэдэй дүрбэдэхи уулзалгада хабаадагшад августын 25-най түгэсхэлэй заседани дээрэ Европын хото городуудай улад зондо, олониитэдэ, засаг захиргаанда хандаһан хандалга баталан абаба.

Манай түбиин ажабайдалда болоһон түүхэтэ үйлэ хэрэгэй — эб найрамдал бэхижүүлхэ, шахардуу байдал һуларуулха шэнэ хараа түсэбүүдые нээһэн аюулгүй байдал ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй амжалтатайгаар дүүрэһэнэй һүүлээр жэл үнгэрһэн хойно манай уулзалга болобо гээд хандалга дотор хэлэгдэнэ.

Эб найрамдал хангалга хадаа бэелүүлэгдэмээр зорилго болоно гэжэ харуулһан, һайхан һанаа сэдьхэлтэй бүхы хүнүүдые зориглуулһан яһала ехэ, һайн хубилалтанууд үнгэрһэн жэл соо уласхоорондын харилсаануудта болоһон байна. Имагтал бата эб найрамдал ерээдүй тээшээ найдамтайгаар хараха, уласхоорондын экономическа, эрдэм техникын ба соёлой харилсаанай, үнэтэ баялигуудаа халан абалсаха, хүнүүдэй хоорондохи харилсаае хүгжөөхэ арга олгохо байна. Хельсинкидэ туйлагдаһан үгэеэ ойлголсолгые бодото дээрэнь бэелүүлхэ шухала.

Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха гэээшэ мүнөө үеын гол шухала асуудал болоно. Уулзалгада хабаадагшад дэлхэйн арадуудта хандаһан Стокгольмын шэнэ уряае нэгэн һаналтайгаар һайшаагаад, эб найрамдал сахигшадай энэ үнэн зүрхэнэй уряа доро гараа табиба.

Эб найрамдал хүгжөөхэ асуудалнуудые саашадань бүтэмжэтэй һайнаар шиидхэхын түлөө, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэ Европын зүблөөнэй түгэсхэлэй актые бодотоор бэелүүлхын түлөө ажал үргэнөөр ябуулхыень бидэ Европын хотонуудые, эндэ ажаһуугшадые уряалнабди.

Уласхоорондын хани харилсаа тогтоожо хүгжөөхыень, анда хотонуудай хүдэлөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадахыень бидэ Европын хотонуудые уряалнабди.

Хото городуудай, эндэ ажаһуугшадай аша туһада эб найрамдалай, арадуудай хоорондохи харилсаа холбооной, үгэеэ ойлголсолгын хэрэг илан мандаг лэ!

БЕЙРУТ

Шанга байлдаанууд болоно

ТАСС

Нэгэ талаһаа — национально-патриотическа хүсэнүүдэй ба Палестинын эсэргүүсэлтын хүдэлөөнэй, нүгөө талаһаа — хархис христиан хүсэнүүдэй хоорондо Ливанда шанга тэмсэл боложо үргэлжэлһөөр. Августын 23-да Айнтура, Мтейн, Саннин гэжэ хадата нютагуудта патриотическа хүсэнүүдэй ба ПДС-эй отрядууд хэдэн добтолго хэбэ.

Хархис хүсэнүүд Хойто Ливанай Триполи хотые эзэмдэн абаха гэбэшье, шанга харюу сохилто абахадаа, ехэ буугаар буудана.

Хархис христиан отрядууд Бейрудтэхи хүн зоной олоороо ажаһуудаг баруун районуудые хоёрдохи неделиеэ ехэ буугаар буудан, амгалан зониие алажа, хюдажа байна.

ПАРИЖ

Премьер-министр томилогдоо

ТАСС

Президент В. Жискар д'Эстэн августын 25-най үдын хойно Раймон Баррые шэнэ премьер-министрээр томилбо.

Р. Барр 1924 ондо Реюньон арал дээрэ түрэһэн. Тэрэ экономическа асуудалнуудаар мэргэжэлтэ юм. Р. Барр политическэ ямаршье партиин гэшүүн бэшэ. Энэ үдэр тушаалһаа бууһан Ширагай правительствада тэрэ гадаадын худалдаа наймаанай министрэй тушаал эзэлжэ байһан юм.

«СПОРТЛОТОГОЙ», «СПОРТЛОТО-2-ой» ТИРАЖ

«Спортлотогой», «Спортлото-2-ой» августын 25-да Москвада үнгэргэгдэһэн 34-дэхи тиражай дүнгүүд иимэ:

«Спортлото»: 3 (акробатика), 12 (уһанай-моторно спорт), 15 (уһан дээрэ бүмбэгөөр наадалга), 20 (байдарка ба каноэгээр һэлюурдэлгэ), 30 (далбагата спорт), 43 (фехтовани).

«Спортлото-2»: 2 (автоспорт), 4 (альпинизм), 9 (барилдаан), 16 (гимнастика), 18 (городки), 33 (регби).

(ТАСС).

Англиин 14 мянга гаран солдат Ольстерой газар дээрэ «журам сахиха» талаар полициин үүргэ дүүргэнэ. Эндэхи шахардуу байдал улам түгшүүрилтэй болгоно. Британиин «томминуудай» үйлэ хэрэгүүдые нютагай … эрид буруушаана. Зураг дээрэ: Белфаст хотын үйлсэдэ англиин солдат.

ЮПИ—ТАСС-ай фото.

ПАРИЖ

ФРАНЦИИН ПРАВИТЕЛЬСТВО ТУШААЛҺАА БУУБА

ТАСС

Премьер-министр Ж. Ширак түрүүтэй правительствын тушаалһаа бууһые Франциин президент В. Жискар д'Эстэн августын 25-да баталһан байна гээд министрнүүдэй кабинедэй засседаниин һүүлээр соносхогдоһон байгаа.

Правительственна коалицида ородог партинуудай, нэгэ талаһаа — Республикые хамгаалха демокрадуудай холбооной (ЮДР), нүгөө талаһаа — бэеэ дааһан байдалтай республиканецуудай ба социальна демокрадуудай түбэй хоорондо хэдэн неделиин турша соо хёмороо зүришэлдөөнэй гараһан ушарһаа Францида правительственна кризис болоһон байна. Эдэ арсалдаа хёмороон нэн түрүүн хүшэр бэрхэшээлтэй экономическа байдалһаа үндэһэтэй. Хүдэлмэригүйшүүл улам олошорно, саарһан мүнгэнэй үнэ унана, уласхоорондын дэлгүүр дээрэ франк бүри тогтууригүй болоно. Экономическа ба социальна бэрхэшээл түбэгүүдые гаталан дабахын тула правительственна коалици ашаг үрэ ехэтэй хэмжээнүүдые абажа шадаагүй.

Гэхэтэй хамта, де Голлиин хараа шугамһаа хадууржа байна гэжэ сэгнэн, Франциин гадаадын политикын зарим асуудалнуудые ЮДР-эй деголлевскэ партиин гэшүүд (Ж. Ширак тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэ юм) һүүлэй үедэ шүүмжэлһэн байгаа гээд бүхы хэблэл тэмдэглэнэ.

Зүүнэй үзэлтэй хүсэнүүдэй — Компартиин, соцпартиин ба зүүнэй үзэлтэй радикалнуудай хүдэлөөнэй хамтын правительственна программада гар табиһан партинуудай байгша оной март һарада үнгэргэгдэһэн засагай нютагай зургаануудай һунгалтын үедэ булигдахадаа, правительственна коалици ахир тулюур байдалда ороһон байгаа.

НИКОЗИ

Э. Папаиоанну-гай хэлэһэн …

Кипрэй асуудалну… олоной хабаадалгатай … хоорондын конференци… до зарлаха тухай, О… Аюулгүйн Соведэй тү… шэдые аралда эльгээх… хай совет дурадхали… бэелүүлхын түлөө … Ажалша арадай түрү… тэй парти (АКЭЛ) шу… хээр тэмсэнэ.

АКЭЛ-эй Генеральна … ретарь Э. Папаиоанну … галтын урда тээ Пафос… до болоһон митинг дээр… хэлэхэдээ, иигэжэ мэдү… байгаа. Киприодуудай … лые дэмжэдэг бүхы ор… та, арадуудта тала… байһанаа тэрэ ороной … үзэлтэй бүхы хүсэ… үмэнэһөө мэдүүлбэ. … һайн сэдьхэлтэй олон … нартайбди. Советскэ … түрүүтэй социалис ха… гэдэлтэ гүрэнүүд тэрэ … ороно гэжэ Э. Папа… тэмдэглээ.

Хархис хүсэнүүд … ябуулгаяа үргэдхэжэ, … ратическа хүгжэлтэдэ … тохёолдуулжа магадгүй … АКЭЛ-эй Генеральна се… тарь зааһан байна.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Хуряалтын ажалай эршые шангадхаха» — мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. «Хүндэ хүшэрнүүдые дабан» — Б. Ябжановай статья. Замбуулин руу ниидэлгэ амжалтатайгаар дүүргэгдэбэ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Социалис мүрысөөнэй ябаса тухай» — тематическа.

Гурбадахи хуудаһанда. Һургуули: бэдэрэлгэ, дүй дүршэл. «Бэлэдхэлэй класс» — М. Мангадаевай статья. Хилын саана.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Уншагшын мэдээсэлэй бюро» — суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.55 — «Угощаю рябиной» — фильм-концерт. 12.00 — Шэнэ һонин. 12.10 — Забһарлалга. 12.20 — Таабаринууд ба тайлбаринууд. 12.35 — «Арһан бүмбэгэ» клубай шан да хүртэхын түлөө бүхэсоюзна мүрысөөнэй дүүрэлгэ тухай репортаж. 13.20 — Үхибүүдтэ — фильм. «Новые приключения Дони и Микки». 14.25 — «Урданай ба мүнөөнэй дуунууд». 15.10 — «Баримтата экран». Поэт Р. Рождественский дамжуулга хүтэлнэ. 16.30 — «Баатаршалга». 17.00 — «Циркын арена дээрэ». 17.50 — Забһарлалга. 18.00 — «Время». 18:30 — П. Чайковский, В. Левко романснуудые дуулана. 18.55 — «Процесс о трех миллионах» — уран һайханай фильм.

Улаан-Үдэ. 20.00 — Телевизионно һонин. 20.20 — «Элүүр энхэ байлга». 20.40 — «Талын галнууд». 21.20 — Хүгжэмтэ дамжуулга.

«Орбита». 21.15 — «Баатаршалга». 21.45 — «Урач шүлэг». М. Исаковский. 22.30 — Концерт-вальс. 22.55 — «Процесс о трех миллионах» (кинофильм). 24.00 — «Время». 00.30 — Футбол. ЦСКА — «Динамо» (М).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.15 — «Георг Отс ба оперо» — фильм-концерт. 19.15 — «Улаан-Үдэ». Хотын программа.

«Орбита». 20.00 — «Арадай баатаршалгын уран зохёол». 21.00 — Шэнэ һонин.

Улаан-Үдэ. 21.45 — «Война под крышами» — уран һайханай фильм.

Редактор
Р. Б. ГАРМАЕВ

Манай адрес, теле…

Индекс: 670000, г. … Удэ, ул. Ленина, … Телефоны: редакт… 2-54-54, приемная—2… зам. редактора — 2.… зам. редактора — … отв. секретаря — … секретариат — 2-66-7… делы: партийной жи… 2-60-91, сельского … 2-64-36, 2-63-86, … и агитации — 2-56-2… мышленности и строите… — 2-61-35, советского … тельства и быта — … культуры и школ — 2… писем и селькоров—2… информации — 2-34-05… щественная приёмная… 2-56-62, машинное бю… 2-57-63, корректор… 2-35-95.

Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Заказ № 00667. Н…